

MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

15

JAARVERSLAG VAN DE VOORLOPIGE COMMISSIE VOOR DE MILIEU- EFFECTRAPPORTAGE

OVER DE PERIODE VAN 15 DECEMBER
1981 TOT 31 DECEMBER 1983

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Ministerie van Landbouw en Visserij

MINISTERIE VAN
E
JAARVERSLAG VAN DE
VOORZITTER VAN DE
VERENIGDE
BETROFFENDE

ISBN 90 346 0275 3

© 1984 Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf/Distributie-
centrum Overheidspublikaties 's-Gravenhage.

Gedeelten uit deze uitgave mogen voor eigen gebruik zonder
toestemming worden overgenomen.

voorlopige commissie voor de milieu-effectrapportage

De minister van Landbouw en Visserij,
Ir. G.J.M. Braks,
Postbus 20401,
2500 EK 's-Gravenhage.

uw kenmerk

uw brief

ons kenmerk U 535/Sc/13.3

onderwerp Jaarverslag van de VCmer.

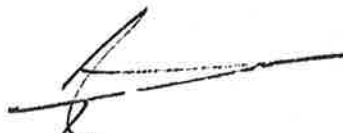
Utrecht, maart 1984.

In overeenstemming met artikel 77 b van het ontwerp van Wet tot uitbreiding van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage) heeft het presidium van de Voorlopige Commissie voor de milieu-effectrapportage (VCmer) het ./. genoege u hierbij het jaarverslag 1982-1983 aan te bieden. Het betreft het eerste volledige jaarverslag van de werkzaamheden van de VCmer dat mede omvat de periode vanaf de datum van haar installatie op 15 december 1981 tot het einde van 1982. Aan het einde van 1982 was het presidium van oordeel dat de opstelling van een jaarverslag over 1982 niet zo zinvol was, gelet op het geringe aantal adviezen dat de VCmer op dat tijdstip was gevraagd uit te brengen.

Onder verwijzing naar artikel 3 van de beschikking tot instelling van de Voorlopige Commissie voor de milieu-effectrapportage (DCMH/B nr. 34787) d.d. 15 december 1981 vernemen wij gaarne van u op welke wijze dit jaarverslag openbaar gemaakt zal kunnen worden.

drs. J.J. Scholten,
secretaris

dr. J. Spaander,
voorzitter.

INHOUDSOPGAVE

1.	SAMENVATTING	1
1.1	SUMMARY	5
2.	INLEIDING	9
3.	OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE VCmer	11
3.1	Adviezen	11
3.2	Werkbezoek aan Canada	12
3.3	Gesprek met de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne op 23 februari 1982	13
3.4	Gesprek met de Ministers van VROM en L&V op 6 december 1983	14
3.5	Overige werkzaamheden en contacten	14
4.	ERVARINGEN MET M.E.R. VAN DE VCmer GEDURENDE HET INTERIMBELEID	15
4.1	Voorinformatie voor het begin van een m.e.r.	15
4.2	Samenstelling werkgroepen	17
4.3	Werkwijze van de werkgroepen van de VCmer	18
4.4	Adviezen voor richtlijnen	19
4.4.1	Reikwijdte	21
4.4.2	Alternatieven	22
4.4.3	Autonome ontwikkelingen	23
4.4.4	Afbakening van te beschouwen deelactiviteiten en hun milieu-gevolgen	24
4.4.5	Vaststelling van richtlijnen	25
4.5	Opstelling van het MER	25
4.6	Toetsing, inspraak, besluitvorming	27
4.7	Tijdslijnen en looptijden	29
4.8	Evaluatie van de milieu-effecten na het begin van de uitvoering van een activiteit	30
4.9	Leemten in kennis en onderzoek voor m.e.r.	32
5.	TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN IN HET KADER VAN HET INTERIMBELEID M.E.R.	34

Bijlagen:

1. Ledenlijst van de VCmer
2. Beschrijving van de lopende interimbeleidsprojecten en samenstelling van de bijbehorende werkgroepen
3. Samenvatting van het verslag van een werkbezoek aan Canada door het presidium van de VCmer van 28 september tot 9 oktober 1983
4. Lijst van workshops, symposia, begeleidingscommissies en cursussen waar aan medewerking is verleend door leden van het presidium en het secretariaat van de VCmer

JAARVERSLAG VAN DE VOORLOPIGE COMMISSIE VOOR DE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE over de periode van 15 december 1981 tot 31 december 1983

1. SAMENVATTING

In het kader van het interimbeleid inzake het wetsontwerp milieu-effectrapportage (m.e.r.) is op 15 december 1981 de Voorlopige Commissie voor de milieu-effectrapportage (VCmer) geïnstalleerd. De VCmer heeft als taak gekregen het betreffende bevoegde gezag van advies te dienen over de inhoud van een op te stellen milieu-effectrapport (MER) en naderhand het gereedgekomen MER te toetsen op volledigheid, juistheid en bruikbaarheid ten behoeve van de besluitvorming waarvoor het is opgesteld.

Dit verslag is het eerste jaarverslag van de VCmer. Het beslaat de gehele periode vanaf de datum van haar installatie tot het eind van 1983.

Het interimbeleid komt minder snel op gang dan aanvankelijk werd verwacht. De ervaringen van de VCmer met de advisering ten behoeve van m.e.r. zijn daardoor beperkt gebleven.

Gedurende de periode van dit verslag bracht de VCmer vier adviezen uit ten behoeve van:

- de richtlijnen MER Oeververbinding ten westen van Rotterdam aan de Minister van Verkeer en Waterstaat (V&W);
- de richtlijnen MER Grevelingenmeer zout of zoet aan de Minister van V&W;
- de richtlijnen MER Grootchalige Kustlocatie voor de Berging van Bagger-specie uit het benedenrivierengebied aan de Minister van V&W;
- de richtlijnen MER Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost aan het College van B&W van Amsterdam.

Daarnaast werden met betrekking tot het milieu-invloedenrapport inzake de aardgasontzwevelingsinstallatie van de Nederlandse Aardolie Maatschappij bij Emmen (MIR - Emmen) de volgende adviezen uitgebracht

aan het College van B&W van Emmen:

- aanvullende aanbevelingen voor de inhoud van het MIR - Emmen;
- het tussentijds- en het eindoordeel over het MIR - Emmen.

De beperkte ervaringen van de VCmer leveren niettemin een aantal leerpunten op die van belang kunnen zijn bij de verdere ontwikkeling van m.e.r. Hierbij zijn relevante ervaringen betrokken die door het presidium van de VCmer werden opgedaan in het najaar van 1983 tijdens een werkbezoek aan Canada over de praktijk met m.e.r. aldaar.

- In alle gevallen werden de adviezen binnen de door het wetsontwerp vastgestelde termijnen uitgebracht.
- De termijn voor de advisering door de VCmer bij het vooroverleg is krap. Verlenging van de termijn is echter niet nodig en zou bovendien weinig toegevoegde waarde aan de inhoud van de adviezen opleveren.
- Bij het stellen van regelen omtrent de inhoud van een mededeling en van kennisgeving aan het begin van een m.e.r. (ex artikel 41k, zesde lid van het wetsontwerp) verdient een korte typering van de probleemstelling en het doel van de voorgestelde oplossingen de aandacht.
- Bij de samenstelling van een werkgroep heeft de VCmer steeds rekening gehouden met de desgevraagde mening van het bevoegde gezag en de initiatiefnemer(s) ten aanzien van de onafhankelijkheid van de te benoemen deskundigen. Dit leverde geen bijzondere knelpunten op.
- Tijdens ieder vooroverleg vonden gedachtenwisselingen plaats met het betreffende bevoegde gezag en de initiatiefnemer(s) over het doel en belang van de activiteit, de alternatieven, de te nemen en eerder genomen besluiten en de mogelijke milieu-gevolgen. Het is de mening van het presidium van de VCmer dat deze werkkontakten een essentiële schakel vormen van het zogenaamde scopingsproces, waardoor de inhoud van het op te stellen MER zoveel mogelijk kan worden toegespitst op die aandachtspunten die voor de besluitvorming van wezenlijk belang zijn. Gedurende het werkbezoek aan Canada bleek dat in Canada grote aandacht wordt besteed aan dit proces dat er naar streeft de problemen zoveel mogelijk aan het begin van het m.e.r.-proces aan de orde te stellen door middel van

een serieuze inbreng van alle betrokken partijen. Mede naar aanleiding van de Canadese ervaringen acht het presidium van de VCmer het belangrijk nog eens nader te bezien in hoeverre in de adviezen voor richtlijnen meer eenduidig kan worden aangegeven welke aandachtspunten bij de uitwerking van MER prioriteit verdienen. Tevens zal daarbij het aangeven van de gewenste mate van detail meer aandacht behoeven.

- Naar aanleiding van de toetsing van het MIR - Emmen is in samenspraak met de bij m.e.r. betrokken afdelingen van de ministeries van VROM en van L&V geconcludeerd dat de eerste orde effecten van sociale en economische aard op produktie en produkten ten gevolge van milieu-veranderingen door een activiteit in een MER niet buiten beschouwing kunnen blijven.
- Het alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast (het zogenaamde milieu-vriendelijke alternatief, ex artikel 41i, lid 2 van het wetsontwerp) kan in veel gevallen niet beschouwd worden als een afzonderlijk alternatief. In zulke gevallen moet het veeleer gezien worden als een serie van milieu-beschermende maatregelen voor deelaspecten van de voorgestelde oplossingen.
- Het is bij de vier nu lopende m.e.r.'s gebruikelijk geweest dat bevoegd gezag motiveert waar en waarom in de vastgestelde richtlijnen wordt afgeweken van de ingebrachte adviezen en van opmerkingen door insprekers. Het is te overwegen deze goede gewoonte te bevorderen door b.v. opname in wettelijke regelen.
- Tijdens de fase van het opstellen van het MER blijkt behoefte te bestaan aan enigerlei vorm van werkkontakt tussen de verschillende bij het m.e.r.-proces betrokken partijen. De rolverdeling van deze partijen behoeft nog wel nadere uitwerking in de praktijk.
- Er werd slechts één toetsing verricht en wel van het MIR - Emmen. De burgemeester van Emmen heeft zich positief en waarderend uitgesproken over de bijdrage van de adviezen van de VCmer aan het besluitvormingsproces rondom de vergunningverlening en de grondverkoop aan de initiatiefnemer.
- Er is tot nu toe weinig aandacht besteed aan het onderdeel evaluatie bij m.e.r. Wel heeft de VCmer in haar eindoordeel over het MIR - Emmen het belang onderstreept van een goed bewakingssysteem van de werkelijke uitwerpen en effecten door de installatie op en buiten

het fabrieksterrein. De VCmer vestigt de aandacht op de tijdige opstelling en uitvoering van een evaluatie-programma van de daadwerkelijk optredende gevolgen, dit mede in verband met een adequaat toezicht op de naleving van de milieu-voorschriften.

- Naar aanleiding van de uitgebrachte adviezen worden globaal enige voorlopige aandachtspunten voor mogelijk nader milieu-onderzoek aangeduid (zie paragraaf 4.9).

Gedurende de periode van dit verslag had het presidium van de VCmer tweemaal een gesprek met de bewindslieden van de ministeries met eerste verantwoordelijkheid voor m.e.r. op respectievelijk 23 februari 1982 en 6 december 1983. Deze gesprekken zijn samengevat in de paragrafen 3.3 en 3.4.

1.1. SUMMARY

In May 1981, an extension of the Environmental Protection (General Provisions) Act concerning Regulations on Environmental Impact Assessment (EIA) was presented to Parliament for consideration. It was decided that, during the period of consideration of this Bill by Parliament an interim policy would be carried out during which certain proposed activities by government agencies and private proponents would be submitted, on a voluntary basis, to the process of EIA in conformity with the rules of the Bill. The Bill includes the description of and term of reference for an advisory body of independent experts. Accordingly on December 15, 1981 the Government appointed the Provisional Commission for Environmental Impact Assessment. The Commission's duties concern the preparation and submission of advice to the competent authorities at the various levels of government on the scope and guidelines of environmental impact statements (EIS) and also on the completeness, the exactness and the usefulness of EIS's in support of the pertinent decision-making.

This report is the first annual report of the Commission. It covers the entire period from the date of installation (December 15, 1981) till the end of 1983.

Sofar, the interim-policy has yielded less activities for voluntary submission to EIA than at first was expected. Therefore, the experience of the Commission in the preparation of advice has been limited. It includes advice on the substance of guidelines for four EIS's concerning:

- the possibility of a second river-crossing highway structure to the west of Rotterdam submitted to the Minister of Public Works
- the policy-decision on the choice of creating either a fresh or a salt water Grevelingen lake, a former estuary in the southwestern part of the Netherlands submitted to the Minister of Public Works
- a large near-shore or off-shore location for the controlled deposition of contaminated dredged sludge from the Rotterdam port

area submitted to the Minister of Public Works

- an urban extension of Amsterdam in the IJ-lake by means of land reclamation submitted to the municipal government of Amsterdam.

In addition to these four advices the Commission also prepared recommendations for the contents of a special environmental impact report and a review of that report concerning the proposed construction of a natural gas desulphurization plant in the northeastern part of the Netherlands. These advices were prepared at the request of the municipal government of the city of Emmen.

In spite of its limited scope, the experience of the Commission has yielded a number of points of interest which can be of importance to the ongoing development of EIA in the Netherlands. These include relevant points of attention noted by the executive officers of the Commission during a study visit in the fall of 1983, to Canada on the practice of EIA in that country.

- On all occasions the Commission was able to prepare and submit advice within the time-limits stipulated in the Bill.
- The time schedule for the preparation of advice by the Commission on guidelines for EIS's is tight. Extension of the time schedule however, is not needed as it would yield little added value to the substance of advice.
- In drawing up regulations concerning the substance of a notification by a proponent to the competent authority at the beginning of an EIA (section 41k, subsection 6 of the Bill) a short characterization of the rationale and the purpose of the proposed solutions deserves attention.
- The Commission has always requested and taken into account the opinion of the competent authority with regard to the independence and non-involvement of individual members of working groups (panels). In this respect, no special problems were encountered.
- During the period of preparation of guidelines discussions took place with the competent authority and the proponent(s) about the purpose and the importance of the proposed activity, the alternatives, the decision in support of which an EIS is made and relevant other decisions as well as the expected environmental

impacts. The executive officers of the Commission have the opinion that these discussions form an essential step in the scoping-process focussing on those aspects which appear to be essential in the process of decision-making. During the working visit to Canada it was learned that in Canada much attention is given to this process of identification of problems and issues as early as possible in the course of EIA. The Canadian experience demonstrated the importance of including the inputs of all parties concerned in this process of focussing.

In view of the Canadian experience the Commission will consider how in the formulation of advice on guidelines attention can be focussed on the more important issues to be dealt with in the preparation of an EIA as well as the degree of detail required.

- The review of the special environmental impact report on the natural gas desulphurization plant at Emmen, gave rise to the conclusion that the first order effects of a social and economic nature on production and products as a result from changes in the environment due to the execution of an activity cannot be omitted from consideration in an EIS. This conclusion was reached in consultation with the departments of the ministries of Housing, Physical Planning and Environment and of Agriculture and Fisheries which are primarily responsible for EIA.
- The alternative offering the best prospects of protecting the environment (section 41i, subsection 2 of the Bill) cannot be considered in most cases as a separate alternative but rather as a series of mitigating measures relevant to parts of the proposed solution(s).
- The competent authorities for the four ongoing EIA's have motivated where and why the substance of the issued guidelines differed from the recommendations given by the Commission and the advisors and the observations submitted by the public. The consolidation of this good initiative can be considered e.g. by means of inclusion in the Bill.
- During the stage of preparation of an EIS in the process of EIA it has appeared that some kind of working contact is needed between the various parties concerned. This demonstrates the need for a further elaboration of roles of the various parties in the practical situation.

- There was only one review, i.e. that of the environmental impact report on the natural gas desulphurization plant at Emmen. The mayor of Emmen has judged positively the contribution of the advices of the Commission to the decision-making process concerned.
- Some fields of possible interest for environmental research are indicated provisionally on the basis of the advices prepared by the Commission (refer to section 4.9 of this report).

During the period of this annual report the executive officers of the Commission twice had a discussion with members of Government who carry primary responsibility for EIA, respectively on February 23, 1982 and on December 6, 1983. These discussions are briefly described in sections 3.3 and 3.4 of this report.

Bijlage 4

LIJST VAN WORKSHOPS, SYMPOSIA, BEGELEIDINGSCOMMISSIES EN CURSUSSEN waaraan medewerking werd verleend door leden van het presidium en het secretariaat van de VCmer

Post-academische Onderwijs (PAO) cursus Milieu-effectrapportage op 11, 12, 18 en 19 januari 1983 te Wageningen (presidium).

International Symposium on Environmental Impact Assessment van 10-17 april 1983 te Chania, Kreta (presidium en secretariaat).

Post-academische Onderwijs (PAO) cursus Milieu-effectrapportage op 6 en 7 juni 1983 te Wageningen (presidium).

Workshop ten behoeve van het onderzoek Voorspellingsmethoden m.e.r., fase 2 op 1 en 2 september 1983 te Delft (secretariaat).

Cursus Milieu-effectrapportage van de Stichting Postacademiale Vorming Gezondheidstechniek van 11 tot 14 oktober 1983 te Delft (presidium en secretariaat).

Begeleidingscommissie van het onderzoek Voorspellingsmethoden m.e.r., fase 2 gedurende 1983 (secretariaat).

Klankbordgroep ten behoeve van het project Centrale Ingang Milieu Informatie (CIMI) gedurende november en december 1983 (secretariaat).

Monitoring

In Canada werd het belang van een goede nazorg, met name door monitoring van milieu-veranderingen bij m.e.r. herhaaldelijk benadrukt.

De in het Nederlandse wetsontwerp voorziene evaluatie biedt voor monitoring goede aanknopingspunten.

Internationale contacten

Er zijn door het werkbezoek interessante contacten met betrokkenen bij EIA in Canada aangeknoopt, in het bijzonder met de executive chairman van FEARO, en de bevoegde autoriteiten in Ontario.

Het verdient aanbeveling in verdergaande bilaterale contacten te bezien hoe in de toekomst een blijvende uitwisseling van ervaring met Canada zou kunnen worden georganiseerd.

Alternatieven

De Canadese ervaring met EIA onderstreept het belang van een serieuze beschouwing van alternatieven, omdat dit de opzet of het ontwerp van de voorgestelde activiteit ten goede komt. Het particuliere bedrijfsleven in Canada heeft het EIA proces mede daarom geaccepteerd als een nuttig planningsinstrument. In het Nederlandse wetsontwerp is de nadruk gelegd op het grote belang van de alternatieven.

Tijdslimieten

Het particuliere bedrijfsleven in Canada heeft bezwaren tegen het ontbreken van tijdslimieten in de verschillende stappen van de formele EIA procedure. Het is huiverig voor de daaruit voortkomende financiële consequenties van vertraging in de besluitvorming.

De Nederlandse ontwerp-wetgeving werd in dit opzicht beter gestructureerd gevonden, aangezien daarin duidelijk te tijdslimieten voor het handelen van bevoegd gezag en de VCmer zijn vastgelegd.

Overleg tijdens de opstelling van een MER

Er is bij sommige staatsbedrijven in Ontario goede ervaring opgedaan met doorgaande consultatie van het publiek tijdens de opstelling van MER-en. In Nederland voorziet het wetsontwerp inzake m.e.r. alleen in een regelgeving van inspraak tijdens het vooroverleg en de toetsingsfase. De ervaringen in Ontario suggereren dat informeel overleg met vertegenwoordigers van het publiek tijdens de opstelling van een MER in Nederland de waarde van m.e.r. ten goede zou kunnen komen.

Hoorzittingen

De inspraakbijeenkomsten bij EIA in Canada hebben -ondanks grote onderlinge verschillen- met elkaar gemeen dat zij gebaseerd zijn op dialogen tussen alle betrokken partijen.

De hoorzittingen in Nederland zijn bijeenkomsten waar bezwaarden gehoord worden. Er is echter een tendens tot meer dialoog tussen insprekers, bevoegd gezag en initiatiefnemers.

In het licht van de Canadese ervaring kan deze ontwikkeling waardoor de argumenten voor en tegen scherper kunnen worden gesteld, ten goede komen aan de hoorzittingen bij het m.e.r.-proces.

Op beide niveaus gaf men de voorkeur aan de Nederlandse benadering door middel van een positieve lijst (duidelijkheid voor iedereen). Overigens wordt het in Canada betreurd dat in de praktijk beleidsplannen van de overheid buiten de toepassing van EIA vallen.

Samenstelling van werkgroepen

De ervaring in Canada is dat de rol van FEARO en EAB alleen geloofwaardig overkomt bij andere betrokkenen als er geen politieke beïnvloeding op de samenstelling van de werkgroepen bestaat.

In de praktijk bestaat er grote overeenkomst tussen Canada (FEARO en EAB) en Nederland (VCmer) in het samenstellen van werkgroepen.

Richtlijn-adviezen

In Canada heeft de ervaring geleerd dat tijdens het vooroverleg het van groot belang is de gewenste inhoud van het MER toe te spitsen op die aandachtspunten die voor de besluitvorming van wezenlijk belang zijn. In dit proces van "Scoping" is een serieuze inbreng van alle betrokkenen essentieel. Naar aanleiding van deze ervaring zal de VCmer nader bezien in hoeverre zij in haar richtlijn-adviezen meer eenduidig kan aangeven welke aandachtspunten - en de mate van detail daarvan - bij de uitwerking van een MER hoge prioriteit verdienen met het oog op een afgewogen besluitvorming.

Reikwijdte

In Canada omvat de reikwijdte van EIA ook de sociale en economische aspecten, omdat in de praktijk is gebleken dat zij meebeschouwd moeten worden.

In het Nederlandse wetsontwerp gaat de reikwijdte van m.e.r. niet zo ver.

Dit neemt niet weg dat onder Nederlandse verhoudingen de VCmer in haar richtlijn-adviezen de meest relevante sociale aspecten kan aanduiden. De eerste orde effecten van sociale en economische aard op produktie en produkten ten gevolgen van de uitvoering van een aktiviteit zullen bij een goed bruikbaar MER niet kunnen worden weggelaten (bijvoorbeeld: door de uitvoering van een aktiviteit wordt de kwaliteit van oppervlaktewater negatief beïnvloed, met als resultaat teruggang van de visstand, met als eerste orde effect personen die in hun daarvan afhankelijk bestaan worden getroffen).

De VCmer houdt vast aan het Nederlandse standpunt, dat m.e.r. zich niet mag ontwikkelen tot een louter mensgerichte benadering van de milieu-problematiek.

Bijlage 3

SAMENVATTING VAN HET VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK AAN CANADA DOOR HET PRESIDIUM VAN DE VCmer VAN 28 SEPTEMBER TOT 9 OKTOBER 1983

Het presidium van de Voorlopige Commissie voor de milieu-effectrapportage (VCmer) heeft van 28 september tot 9 oktober 1983 een werkbezoek gebracht aan Canada om daar op federaal niveau en in de provincie Ontario informatie in te winnen en ervaringen uit te wisselen over de praktijk van milieu-effectrapportage (m.e.r.), in het bijzonder waar het de inschakeling van onafhankelijke organen betreft.

De ervaringen in Canada hebben de VCmer tot het inzicht gebracht dat voor m.e.r. in Nederland de volgende punten van belang kunnen zijn.

Organisatie

In Canada is m.e.r. (Environmental Impact Assessment - EIA) geregeld op zowel federaal niveau als per provincie afzonderlijk. Iedere Canadese provincie heeft een eigen milieu-wetgeving.

Het Federal Environmental Assessment Review Office (FEARO) op federaal niveau heeft tot taak:

- richtlijnen voor milieu-effectrapporten (MER-en) te maken;
- MER-en te toetsen;
- te adviseren over het al dan niet doorgaan van voorgestelde activiteiten.

De Environmental Assessment Board (EAB) in de provincie Ontario heeft tot taak:

- MER-en te toetsen;
- (ontwerp-)besluiten over voorgestelde activiteiten te nemen.

De EAB in Ontario adviseert niet over richtlijnen.

In de Nederlandse situatie heeft de VCmer uitsluitend adviserende bevoegdheden met betrekking tot de inhoud en de kwaliteit van MER-en.

Werkingsfeer

De werkingsfeer van EIA in Canada is alleen bepaald door een algemeen criterium, n.l. negatieve gevolgen voor het milieu van de activiteiten. Dit leidt ertoe, dat steeds in het concrete geval de m.e.r.-plicht moet worden vastgesteld: op federaal niveau door te bezien of er wel voldoende milieu-consequenties zijn, in Ontario door te bezien of er niet onvoldoende milieu-consequenties zijn.

prof. ir. M. Tels te Eindhoven
ir. P.M. Buis te Bunnik (adviseur)
prof. ir. H. Peters te Hengelo (adviseur)
prof. ir. M.J. Vroom te Wageningen (adviseur)

Secretaris van de werkgroep:

ir. R.I. Seijffers, secretariaat VCmer

Er zijn geen richtlijnen vastgesteld.

Adviezen over de kwaliteit van het milieu-invloedenrapport zijn door de VCmer uitgebracht op 22 juni 1983 (een tussentijds oordeel) en op 24 augustus 1983 (het eindoordeel). Bij het eindoordeel zijn de resultaten van de inspraak in de beschouwing betrokken.

De vergunningen volgens de Wet inzake de luchtverontreiniging en de Wet geluidshinder zijn op 20 december 1983 verleend. De vergunning volgens het Mijnreglement 1964 is op 30 december verleend. Over de grondverkoop wordt naar verwachting op 6 februari 1984 besloten.

Het milieu-invloedenrapport inzake een aardgasontzwavelingsinstallatie bij Emmen

Initiatiefnemer:

De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM), die de opstelling van het milieu-invloedenrapport heeft opgedragen aan DHV Raadgevend Ingenieursbureau.

Bevoegd gezag en te nemen besluiten:

De gemeenteraad van Emmen in verband met de grondverkoop aan de NAM.

(Op hun verzoek werden Gedeputeerde Staten van Drenthe en het Ministerie van Economische Zaken op de hoogte gehouden van de adviseringswerkzaamheden door de VCmer; dit in verband met de vergunningen volgens de Wet Luchtverontreiniging, de Wet Geluidhinder en het Mijnreglement 1964).

Aktiviteit:

Het aardgas, dat uit velden in Drenthe en Twente wordt gewonnen, bevat zwavel (voornamelijk in de vorm van zwavelwaterstof). Er is alle aanleiding om dit aardgas te ontzwavelen. De NAM heeft voorgesteld een ontzwavelingsinstallatie te situeren op het industrieterrein Bargermeer-Zuid bij Emmen. In het milieu-invloedenrapport zijn naast de ontzwavelingsinstallatie zelf, de huidige situatie van het milieu en randvoorwaarden vooral beschreven de gevolgen op het terrein van de luchtverontreiniging (door zwaveldioxide, stikstofoxiden, zwavelwaterstof, geur), geluidhinder, waterverontreiniging, bodemverontreiniging, de (externe) veiligheid (door giftige wolken van zwavelwaterstof e.d.), landschap (visuele aspecten) en de invloeden op de flora, vegetaties en cultuurgewassen.

Stand van zaken:

Het betreft geen milieu-effectrapportage volgens de procedurele en inhoudelijke vereisten van het wetsontwerp inzake m.e.r. Wel is door de VCmer zoveel mogelijk in de geest van het wetsontwerp gehandeld. Een advies voor de inhoud van het milieu-invloedenrapport is op 6 mei 1983 uitgebracht.

Samenstelling werkgroep:

prof. dr. W. Maas te Brunssum (voorzitter)
ir. T.F. Risselada te 's-Gravenhage
dr. ir. T. Schneider te Soest
dr. J.Th. de Smidt te Utrecht

Stand van zaken m.e.r.:

De m.e.r. is op 11 april 1983 van start gegaan.

De werkgroep van de VCmer heeft op 9 juni 1983 geadviseerd voor de richtlijnen.

Samenstelling werkgroep:

dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter)

drs. J.A. van den Berg te Zeist

drs. W.J. ter Keurs te Voorschoten

dr. ing. A. von Meier te Nieuw Vennepe

dr. H. Nieboer te Nootdorp

ir. N.P.H.J. Roorda van Eijsinga te Delft

prof. mr. J. Wessel te Oegstgeest

ir. H.S. Buijtenhek te Brielle (adviseur)

prof. dr. E.W. Bijker te Maassluit (adviseur)

ir. T.F. Risselada te 's-Gravenhage (adviseur)

Secretaris van de werkgroep:

drs. J.J. Scholten, secretariaat VCmer

De richtlijnen zijn vastgesteld op 19 juli 1983.

Het ligt in de bedoeling van de initiatiefnemer om het MER als een afzonderlijk document op te stellen. De verwachting is dat het MER omstreeks juni 1984 gereed zal zijn.

Milieu-effectrapportage Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost

Initiatiefnemer:

De Dienst Ruimtelijke Ordening (DRO) van de gemeente Amsterdam.

Bevoegd gezag:

De gemeenteraad van Amsterdam.

Te nemen besluit:

De vaststelling van de Nota van uitgangspunten voor het bestemmingsplan Nieuw Oost.

Aktiviteit:

Het voornemen van de gemeente Amsterdam tot de realisatie van een woningbouwlocatie in het Buiten-IJ vormt een onderdeel van de door Amsterdam ontwikkelde plannen om een oplossing te vinden voor een door de gemeente voorspelde toekomstige woningbehoefte tot aan het jaar 2000. De probleemstelling houdt in het kort in, dat volgens Amsterdam voortzetting van het huidige groeikernenbeleid alleen niet het gewenste resultaat zal hebben voor de oplossing van het woningtekort. Amsterdam tracht een oplossing van het door haar gesignaleerde probleem te bewerkstelligen door o.a. realisatie van aanvullende woningbouwlocaties op het eigen grondgebied. Amsterdam heeft de locatie Nieuw Oost aangewezen als één van die aanvullende woningbouwlocaties. De stad verwacht, dat Nieuw Oost met een aantal van ongeveer 20.000 woningen een belangrijke bijdrage kan leveren aan het opheffen van het woningtekort probleem. In de vastgestelde richtlijnen voor het MER wordt het doel van de voorgenomen aktiviteit omschreven als:

"het realiseren van een woningbouwlocatie in het Buiten-IJ".

Omdat in het kader van deze m.e.r. gekozen is voor een uitvoering op bestemmingsplan niveau is er geen sprake van locatie-alternatieven, maar alleen van uitvoeringsalternatieven van de woningbouwlocatie. In de richtlijnen worden deze uitgewerkt, waarbij ook mitigerende maatregelen bij deelaktiviteiten worden aangegeven ter bescherming van het milieu. Bij de beschrijving van alle alternatieve oplossingen zal bijzondere aandacht worden besteed aan de noodzaak tot sanering van de brandplaats en stortplaatsen van afval op en nabij de Diemerzeedijk, alsmede van de verontreinigingen ten gevolge van de vroegere lozing van ongezuiverd rioolwater op het IJ-meer.

Stand van zaken m.e.r.:

De m.e.r. is op 21 september 1982 van start gegaan. De werkgroep van de VCmer heeft op 15 november 1982 geadviseerd voor de richtlijnen.

Samenstelling van de werkgroep:

prof. dr. W. Maas te Brunssum (voorzitter)
dr. N.J.A. Groen te Zeist
ir. P. Santema te Voorburg
dr. C.J.M. Sloet van Oldruitenborgh te Bennekom
prof. dr. J.H.J. Terwindt te Leusden
dr. P. de Wolf te Oosterend
prof. mr. T.G. Drupsteen te Amsterdam (adviseur)
ir. P.G. Meijer te Vught (adviseur)

Secretaris van de werkgroep:

ir. R.I. Seijffers, secretariaat VCmer

De richtlijnen zijn vastgesteld op 21 december 1982.

De verwachting is dat de projectnota (inclusief het MER) in juni 1984 gereed zal zijn.

Milieu-effectrapportage grootschalige kustlocatie voor de berging van baggerspecie uit het benedenrivierengebied

Initiatiefnemer(s):

- a) de gemeente Rotterdam,
- b) het Openbaar Lichaam Rijnmond
- c) Rijkswaterstaat, directie Benedenrivieren.

Bevoegd gezag:

De Kroon (de Minister van Verkeer en Waterstaat).

Te nemen besluit:

De keuze van een locatie voor de berging van matig verontreinigde (klasse 2) tot verontreinigde (klasse 3) specie uit havens en rivieren van het benedenrivierengebied gedurende 15 jaar voor de middellange termijn (na 1985) volgens de concessieverleningsprocedure op grond van de Wet inzake droogmakerijen en indijkingen 1904.

Aktiviteit:

Volgens het definitieve beleidsplan "Verwerking van baggerspecie uit havens en vaarwegen in het benedenrivierengebied" (april 1982) dient zo spoedig mogelijk een bergingslocatie te worden gerealiseerd met een inhoud van 100-150 miljoen m³ voor de berging van bovengenoemde specie. De verontreinigingsgraad (o.a. met zware metalen en persistente milieu-vreemde stoffen) van de specie en de grote hoeveelheden waar het om gaat leiden er toe dat de berging op maatschappelijke en met name voor het milieu verantwoorde wijze dient te geschieden. Als meest geschikte locaties worden aangemerkt een schiereiland aansluitend aan de Maasvlakte, waarbij in ieder geval een drietal varianten onderzocht moet worden, en een eiland in zee voor de mond van het Haringvliet. Ook milieubescherpende maatregelen die kunnen worden toegepast om een verantwoorde specieberging te garanderen worden beschouwd.

Naar verwachting zal in het bijzonder worden gelet op de verspreiding van verontreinigingen in de bodem en het grondwater in relatie met de geohydrologische situatie ter plaatse, mogelijke effecten op de aangrenzende kust- en duingebieden van Voorne, effecten op langere termijn op het oppervlaktewater (de zee) en op voedselketens waarin bodemorganismen een rol spelen dan wel materiaal dat zich op de bergingsplaats bevindt of groeit.

Stand van zaken m.e.r.:

De m.e.r. is op 12 mei 1982 van start gegaan. De werkgroep van de VCmer heeft op 6 juli 1982 geadviseerd voor de richtlijnen.

Samenstelling werkgroep:

prof. dr. J.I.S. Zonneveld te Zeist (voorzitter)

ir. W. van Duijvenbouden te Moordrecht

prof. dr. E.A. Huisman te Lunteren

dr. W. Joenje te Tynaarlo

prof. dr. J. Ringelberg te Putten

ir. A.G. Stroband te Bilthoven

dr. G.P. Wind te Zeist

drs. R. Verhoef te Schagen (adviseur)

deskundige ornithologie (te benoemen adviseur)

Secretaris van de werkgroep:

ir. R.I. Seijffers, secretariaat VCmer

De richtlijnen zijn vastgesteld op 12 augustus 1982.

Een concept-projectnota (inclusief het MER) is in augustus 1983 gereed gekomen.

De verwachting is dat de toetsingsfase van het MER vóór medio 1984 van start zal gaan.

Milieu-effectrapport Grevelingenmeer zout of zoet

Initiatiefnemer:

Rijkswaterstaat, directie Zeeland voor de Minister van Verkeer en Waterstaat (V&W).

Bevoegd gezag:

Directeur-Generaal voor de Waterstaat voor de Minister van V&W.

Te nemen besluit:

Keuze Grevelingen zout of zoet volgens de Raad van de Waterstaatprocedure.

Aktiviteit:

Na het gereedkomen van de compartimenteringsdammen (de Philipsdam en de Oesterdam) in het kader van de Deltawerken ontstaat een sterk gewijzigde waterhuishoudkundige structuur in Zeeland. Deze maakt een heroverweging noodzakelijk van het tot nu toe gevoerde waterhuishoudkundige beleid. De hoofdvraag is hierbij of het Grevelingenmeer zout moet blijven of zoet moet worden. De m.e.r. is ten behoeve van de besluitvorming inzake deze keuze. De mogelijkheid van het zoet maken van het Grevelingenmeer heeft een nieuw belang n.l. de zoetwatervoorziening van de landbouw op Schouwen-Duiveland en een deel van Goeree-Overflakkee toegevoegd aan de serie belangen die betrokken zijn bij het Grevelingenmeer. Een andere oplossing voor deze zoetwatervoorziening is een pijpleiding waardoor water rechtstreeks vanuit het Zoommeer of het Haringvliet kan worden aangevoerd. Bij de diverse alternatieven en varianten zal in ieder geval aandacht worden besteed aan de volgende milieu-aspecten:

- de kwaliteit van het oppervlaktewater, zowel in algemene als in ecologische zin;
- de kwaliteit van het oppervlaktewater voor ondermeer de visserij en recreatie;
- oppervlaktewater-, grondwater- en bodemkwaliteit van Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee;
- aquatische en terrestrische ecosystemen, vegetaties, flora en fauna;
- stank;
- het landschap.

drs. S.P. Tjallingii te Gouda
prof. ir. J. Volmuller te Driebergen
prof. dr. V. Westhoff te Groesbeek
prof. dr. E.H. Adema te Doorwerth (adviseur in toetsingsfase)

Secretaris van de werkgroep:

ir. R.I. Seijffers, secretariaat VCmer.

De richtlijnen zijn vastgesteld op 13 mei 1982.

Een tussentijds inforapport, waarin de probleemanalyse wordt beschreven en waarin wordt aangegeven welke oplossingen (verder) in beschouwing worden genomen en waarvan de effecten zullen worden bepaald, is in december 1983 ter commentaar verspreid.

De verwachting is dat de totale projectnota (inclusief het MER) in de tweede helft van 1984 gereed zal zijn.

Bijlage 2

BESCHRIJVING VAN DE LOPENDE INTERIMBELEIDSPROJECTEN EN SAMENSTELLING VAN DE BIJBEHORENDE WERKGROEPEN

Milieu-effectrapportage ten westen van Rotterdam

Initiatiefnemer:

Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland voor de Minister van Verkeer en Waterstaat (V&W).

Bevoegd gezag:

Directeur-Generaal voor de Waterstaat voor de Minister van V&W.

Te nemen besluit:

Vaststelling van het tracé volgens de Raad van de Waterstaat-procedure.

Aktiviteit:

V&W verricht een studie naar de wenselijkheid van een tweede oeververbinding ten westen van Rotterdam als onderdeel van het hoofdwegennet vanwege capaciteitsproblemen in de Beneluxtunnel. Met de studie is in eerste aanleg beoogd na te gaan of de aanleg van de Blankenburgtunnel noodzakelijk is ter ontlasting van de Beneluxtunnel of dat een tweede Beneluxtunnel de voorkeur verdient, hetgeen kan uitmonden in de vaststelling van het tracé voor de gekozen oeververbinding. Naast deze alternatieven worden ook andere oplossingen voor het nog te bepalen vervoersprobleem zoals het niet doorgaan van de aanleg van een tweede tunnel ten westen van Rotterdam of een aantal kleine ingrepen aan het bestaande hoofdwegennet (nulplusalternatief) onderzocht op hun gevolgen voor het milieu.

Stand van zaken m.e.r.:

De m.e.r. is op 10 februari 1982 van start gegaan. De werkgroep van de VCmer heeft op 8 april 1982 geadviseerd voor de richtlijnen.

Samenstelling werkgroep:

dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter)
ir. P.H.B. Langeweg te 's-Gravenhage
ing. W. Meijnen te Utrecht
prof. dr. P. Nijkamp te Hilversum
ir. W.A. Oosting te Leidschendam

dr. J. Spaander te Bilthoven
ir. K.A.A. van der Spek te Mildam
drs. A.P. Spruijt te Bunnik
P.L. van Steenveldt te Apeldoorn
ir. A.G. Stroband te Bilthoven
dr. E. Tellegen te Amsterdam
prof. ir. M. Tels te Eindhoven
prof. dr. J.H.J. Terwindt te Leusden
prof. dr. P. Tideman te Bennekom
drs. S.P. Tjallingii te Gouda
dr. H.A. Udo de Haes te Leiden
drs. A.A. de Veer te Rhenen
ir. A. Verbeek te Apeldoorn
drs. R. Verhoef te Schagen
drs. J.A.J. Vervloet te Wageningen
prof. ir. J. Volmuller te Driebergen
drs. J.B. Vos te Almere
ir. E.G.H. Vreedenburgh te Capelle a/d IJssel
prof. dr. J.D. van der Waals te Haren
prof. dr. ir. L. Wartena te Breedenbroek
prof. mr. J. Wessel te Oegstgeest
prof. dr. V. Westhoff te Groesbeek
dr. A.J. Wiggers te Leersum
dr. G.P. Wind te Zeist
drs. P. Winkel te Voorschoten
dr. P. de Wolf te Oosterend - Texel
prof. dr. J.I.S. Zonneveld te Zeist

*ir. A.J. van der Poel die bij de installatie van de VCmer op 15 december 1981
werd benoemd tot lid van de Commissie is in 1983 overleden.

ir. P. de Kiewit te Soest
prof. dr. L.H. Klaassen te Rotterdam
ir. W. Klein te Lochem
drs. R.H.J. Klok te Amersfoort
prof. dr. J.H. Koeman te Renkum
prof. dr. J. Kommandeur te Groningen
ir. B.N. de Koning te Rhooon
prof. ir. D.A. Kraijenhoff van de Leur te Wageningen
ir. B.G. Kreiter te Putten
mr. C. Lambers te Opende
ir. P.H.B. Langeweg te 's-Gravenhage
ir. J.A.M. van der Lee te 's-Gravenhage
prof. dr. ir. H.N. van Lier te Kesteren
prof. dr. L. Lijklema te Renkum
prof. dr. W. Maas te Brunssum
dr. ing. A. von Meier te Nieuw Vennepe
ing. J.A. Mertens te Tilburg
ing. W. Meijnen te Utrecht
prof. dr. A. Nentjes te Roden
dr. H. Nieboer te Nootdorp
prof. dr. P. Nijkamp te Hilversum
drs. G.M.R.A. van Oort te Zeist
prof. mr. drs. M. Oosting te Zuidhorn
ir. W.A. Oosting te Leidschendam
ir. A. Paape te Voorschoten
prof. ir. H. Peters te Hengelo
ir. P.A.R. Post van der Burg te Oostvoorne
drs. K.H. Postuma te Santpoort
prof. dr. J. Ringelberg te Putten
ir. T.F. Risselada te 's-Gravenhage
dr. ir. J.P.N.L. Roorda van Eijsinga te Naaldwijk
ir. N.P.H.J. Roorda van Eijsinga te Delft
mr. dr. C.J.M.A. van Rooij te Eindhoven
prof. mr. D.W.P. Ruiten te Hengelo
ir. P. Santema te Voorburg
ir. J.B.R. van der Schaaf te Apeldoorn
ir. R.P.H.P. van der Schans te Bennekom
dr. R. Schilt te Hilversum
mw. dr. C.J.M. Sloet van Oldruitenborgh te Bennekom
dr. J. Th. de Smidt te Utrecht
dr. W.A. Smit te Denekamp

Bijlage 1

LEDEN VAN DE VOORLOPIGE COMMISSIE VOOR DE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE *

prof. dr. E.H. Adema te Doorwerth
drs. J.A. van den Berg te Zeist
prof. dr. K. Biersteker te Wageningen
dr. E.F. Blokker te Rotterdam
ir. A.M. den Boer te Waalre
dr. J.S.M. Boley te Wageningen
drs. A.P.H.M. Boonman te Brunssum
drs. A. Bours te Amsterdam
dr. K. Bouwer te Heilige Landstichting
prof. ir. L.J. Brassier te De Lier
ir. P.M. Buis te Bunnik
ir. H.S. Buijtenhek te Brielle
prof. dr. ir. E.W. Bijker te Maassluis
prof. ir. C. Bijkerk te Rhenen
dr. L.A. Clarenburg te Pijnacker
ir. C. de Cler te 's-Gravenhage
F.J. Colon te Eerbeek
ir. H. Compaan te 's-Gravenhage
dr. L.A. Conrads te Utrecht
dr. J.W. Copius Peereboom te Amstelveen
ir. J.C.H. Drost te Hellevoetsluis
prof. mr. T.G. Drupsteen te Amsterdam
ir. W. van Duijvenbooden te Moordrecht
prof. dr. G.B. Engelen te Amstelveen
ir. J.L.J. van Es te 's-Gravenhage
prof. dr. W.A. van Es te Amersfoort
prof. dr. P.G. Fohr te Wassenaar
dr. M.J. Frissel te Heelsum
prof. dr. H. van Genderen te Bilthoven
dr. J.G.A. de Graaf te Rijswijk
dr. N.J.A. Groen te Zeist
dr. P. Hagel te IJmuiden
ir. J. van der Harst te Voorschoten
drs. L. Hordijk te Hilversum
prof. dr. E.A. Huisman te Lunteren
prof. ir. L. Huisman te Delft
prof. dr. O. Hutzinger te Amsterdam
dr. W. Joenje te Tynaarlo
drs. W.J. ter Keurs te Voorschoten

Voorlopige Commissie voor de milieu-effectrapportage

BIJLAGEN bij het jaarverslag van de Voorlopige Commissie
voor de milieu-effectrapportage over de periode van 15
december 1981 tot 31 december 1983

Utrecht
februari 1984

m.e.r. Eveneens tijdens het gesprek op 6 december 1983 gaf de minister van VROM, dr. P. Winsemius, aan, dat de toepassing van m.e.r. op projecten zoals de berging van radio-actief afval en van chemisch afval zeker zinvol kan zijn, maar nog niet in het huidige stadium.

In 1981 werd voorts een aantal interimbeleidsprojecten aangemeld die zich nog niet hebben gematerialiseerd.

- De eventuele aanleg van de verlengde Zuiderzeespoorlijn (bevoegd gezag is het ministerie van Verkeer en Waterstaat);
- De inrichting van een militair oefenterrein Ginkelse of Ederheide (bevoegd gezag is het ministerie van Defensie);
- Het beleidsvoornemen met betrekking tot grootschalige toepassingen van windenergie en opslagsystemen (bevoegd gezag is het ministerie van Economische Zaken).

Van deze drie aangemelde projecten is het tijdstip waarop zij zullen kunnen worden uitgevoerd nog onduidelijk. De aanleg van de verlengde Zuiderzeespoorlijn is onzeker geworden omdat de noodzaak daartoe op de achtergrond is geraakt, terwijl de startdatum van de m.e.r. ten behoeve van het beleidsvoornemen met betrekking tot grootschalige toepassingen van windenergie en opslagsystemen waarschijnlijk na de periode van het interimbeleid zal komen te liggen.

Ondanks de genoemde onzekerheden omtrent het verdere verloop van het interimbeleid acht het presidium van de VCmer het van groot belang tijdens de interimbeleidsperiode tenminste ook de nodige ervaring te kunnen opdoen met de m.e.r., zowel op beleidsplanniveau, als voor activiteiten die in de komende voorontwerp AMvB "werkingssfeer" met een relatief hoge frequentie voor m.e.r.-plicht worden genoemd. Met grote belangstelling wacht de VCmer derhalve de publikatie van de voorontwerp AMvB en verdere ontwikkeling van het interimbeleid af.

in werking treedt (1985/1986) verwachten de ministeries VROM en L&V, die eerstverantwoordelijkheid dragen voor m.e.r., dat het aantal m.e.r.'s gemiddeld vijftien per jaar zal bedragen.

Met de aanmelding van de m.e.r. Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost door het College van B&W van de gemeente Amsterdam in begin 1983 was reeds gebleken dat ook andere overheden dan de rijksoverheid belangstelling tonen voor de toepassing van m.e.r. De mogelijkheid hiertoe was geopend bij de installatie van de VCmer op 15 december 1981 door de toenmalige staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. Deze tendens zette zich voort in 1983 toen per brief van 30 mei 1983 het Stadsgewest Breda bij de minister van L&V een m.e.r. "haalbaarheidsonderzoek geluidhinderrecreatie" aanmeldde. Per brief van 29 september 1983 antwoordde de minister van L&V instemmend op de aanmelding door Breda. Het m.e.r. zal gekoppeld worden aan de derde fase van het haalbaarheidsonderzoek waarbij een beperkt aantal locaties gedetailleerd onderzocht zal worden op hun regionale geschiktheid voor de beoefening van modelsporten (vooral het modelvliegen), gemotoriseerde cross-activiteiten en mogelijk ook de hondensport, het klei-duivenschieten en andere vormen van geluidhinderlijke recreatie. Het ligt in de bedoeling dat het vooroverleg voor deze m.e.r. in de zomer van 1984 formeel van start zal gaan.

De belangstelling van de lagere overheden voor de toepassing van m.e.r. zette zich voort toen op 17 oktober 1983 het gewest Midden-IJssel een m.e.r. aanmeldde bij de minister van VROM inzake de locatiekeuze voor afvalverwijdering in het Overijsselse gedeelte van het gewest. In dit geval zou het m.e.r. gekoppeld kunnen worden aan de tweede fase van het locatiekeuze onderzoek. Volgens het voorgestelde tijdschema zou het vooroverleg voor deze m.e.r. omstreeks maart 1984 moeten beginnen.

Gedurende het gesprek op 6 december 1983 tussen de ministers van VROM en van L&V en het presidium van de VCmer, liet de minister van L&V, ir. G.J.M. Braks weten dat op het ministerie van L&V wordt bezien welk project uit een dertiental landinrichtingsplannen voor m.e.r. tijdens het interimbeleid kan worden aangewezen. Onder deze dertien projecten valt niet de ruilverkaveling van Walcheren, die in 1982 was aangemeld voor m.e.r. Bij nadere beschouwing van het project Walcheren bleek dit minder geschikt voor een interimbeleids

De toetsing van het milieu-invloedenrapport over de aardgasontzwavelingsinstallatie te Emmen leverde de volgende aandachtspunten op voor lopend en te verrichten milieu-onderzoek:

- hoe kan de mate van verzuring via de lucht van de bodem en het water op gehele ecosystemen in natuurgebieden worden bepaald voor zover deze is toe te schrijven aan een specifieke (industriële) inrichting en hoe kan de milieu-bewaking daarvan worden opgezet;
- berekeningsmethoden voor de verspreiding van uitwerpen in de lucht door een fakkel;
- effecten van zwaveldioxide op diersoorten;
- de elkaar onderling versterkende (synergistische) effecten op gevoelige (wilde) planten en vegetaties van zwaveldioxide, stikstofoxiden, ozon, e.d.;
- betere methoden om de uitwerpen door lekkages van installaties te schatten;
- hoe externe veiligheidsaspecten bij m.e.r. zouden moeten worden behandeld indien het ontwerp van het betreffende project nog niet in voldoende mate van detail bekend is en gezien de vertrouwelijkheid van bepaalde informatie (b.v. fabrieksgeheim).

5. TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN IN HET KADER VAN HET INTERIMBELEID M.E.R.

Het interimbeleid inzake m.e.r. komt minder snel op gang dan aanvankelijk werd verwacht bij de aanbidding van het wetsontwerp aan de Tweede Kamer in 1981. Daarbij werd destijds uitgegaan van de aanbidding van gemiddeld 10 projecten per jaar. Aan het einde van 1983 waren echter slechts vier m.e.r.'s in uitvoering. Omtrent het aantal projecten, dat de VCmer tijdens het verdere verloop van het interimbeleid voor advisering zal worden voorgelegd heerst onzekerheid, hetgeen mede samenhangt met het tijdbeslag dat is nodig gebleken voor het opstellen van de voorontwerp AMvB "werkingssfeer van m.e.r.". In de tweede helft van 1984 kan een verandering worden verwacht van het aantal te beginnen m.e.r.'s rekening houdende met de invloed die zal uitgaan van de publikatie van deze voorontwerp AMvB in het voorjaar van 1984. Wanneer de wet

De geconstateerde leemten in kennis (a fortiori als blijkt dat deze herhaaldelijk aan het licht treden) kunnen aanleiding zijn tot nader (milieu-)onderzoek. In haar jaarverslagen kan de VCmer de departementen met eerste verantwoordelijkheid voor m.e.r. attenderen op leemten in (milieu-)kennis die waargenomen worden tijdens de adviserings- werkzaamheden van werkgroepen van de VCmer. In dit stadium waarin de VCmer nog geen MER-en ter toetsing zijn voorgelegd en waarin slechts een eindoordeel is gegeven over een "milieu-invoedenrapport" kunnen nog slechts globaal enige (voorlopige) aandachtspunten voor nader onderzoek worden aangegeven.

- Tijdens de werkzaamheden ten behoeve van het vooroverleg van de werkgroep m.e.r. Berging Baggerespecie uit het benedenriviereengebied rees de vraag over de referentie-situatie, zodat bij het maken van voorspellingen een onderscheid gemaakt kan worden tussen die milieu-veranderingen die toch zouden zijn opgetreden als gevolg van de autonome ontwikkeling van dat milieu en die gevolgen die het resultaat zijn van de geplande ingrepen. (Zie paragraaf 4.4.3 van dit verslag). In dergelijke situaties waarbij het studiegebied in het recente verleden onderworpen is geweest aan een aantal belangrijke (fysieke) ingrepen in het milieu kan het van belang zijn om reeds gedurende de tijd voorafgaande aan de uitvoering van de geplande activiteit(en) informatie te verzamelen (b.v. door middel van monitoring) over de autonome ontwikkelingen. Door deze informatie zal het mogelijk worden duidelijk aan te geven welke gevolgen behoren te worden toegeschreven aan de geplande activiteit, dit ten behoeve van de helderheid in de besluitvorming.
- Vooruitlopend op de toepassing van de evaluatie (achteraf) als onontbeerlijk onderdeel van het m.e.r.-proces lijkt het gewenst nader verkennend onderzoek te entameren naar de fasering van de evaluatie in relatie tot de andere onderdelen van het m.e.r.-proces en de bruikbaarheid van de resultaten. Bij dit laatste kan ook worden gedacht aan de signalering van onvoorziene ontwikkelingen en de bijstelling van ongewenste gevolgen, de waarde van voorspellingsmethoden en de invulling van leemten in kennis.

Het is duidelijk dat een evaluatieprogramma dat tijdens de m.e.r. haar beslag krijgt, ernstig rekening dient te houden met geconstateerde leemten in kennis bij de opstelling van het MER (zie paragraaf 4.9).

4.9. Leemten in kennis en onderzoek voor m.e.r.

Een uitgangspunt in het wetsontwerp is dat het MER in beginsel moet worden opgesteld op grond van bestaande kennis en informatie. Bij de opstelling zal dan blijken waar leemten in kennis bestaan en andere onzekerheden over de mogelijke milieu-effecten een rol spelen. Hoewel in het algemeen een MER dus opgesteld zal worden op basis van (bewerkte) bestaande gegevens, zal toch in sommige gevallen (in het bijzonder bij een complexe milieu-problematiek en als relatief eenvoudig kan worden voorzien in informatie die belangrijk bijdraagt tot een gedegen besluitvorming) onderzoek ten behoeve van het MER uitgevoerd worden. Bij de m.e.r. Berging Baggerspecie uit het benedenrivierengebied is dit bijvoorbeeld het geval geweest. Het ligt overigens voor de hand te veronderstellen, dat deze milieu-informatie ook zou moeten zijn verzameld als er in dit geval geen m.e.r. zou hebben plaatsgevonden. Voor het overige zal het MER een overzicht dienen te geven van de leemten in kennis die na de analyses van de milieu-effecten zijn overgebleven en die tot onvolledigheid kunnen leiden. (Zie Memorie van Toelichting op het wetsontwerp bij artikel 41n, blz. 72). Hieronder worden ook begrepen: een gebrek aan bruikbare voorspellingsmethoden, onzekerheden in de voorspellingsmethoden en in de gebruikte invoergegevens alsmede onzekerheden met betrekking tot de milieu-gevolgen op korte en langere termijn. Zoals hierboven vermeld behoren deze leemten in kennis mede betrokken te worden in de opstelling van het evaluatieprogramma.

Het overzicht van de leemten in kennis wordt opgesteld ten behoeve van het bevoegd gezag die deze informatie zal betrekken in overwegingen die moeten leiden tot het besluit over het al (eventueel onder voorwaarden) dan niet doorgaan van de voorgestelde activiteit.

ten behoeve van de diverse richtlijnen vestigt de VCmer wel degelijk de aandacht op het belang van de opstelling van een evaluatieprogramma van de daadwerkelijk optredende gevolgen. Het is te hopen, dat het bevoegd gezag tijdig met de ontwikkeling en uitvoering van een evaluatieprogramma begint, opdat bij de vaststelling van het besluit tot uitvoering van de voorgenomen activiteit gelijktijdig ook het programma voor het evaluatie-onderzoek kan worden vastgesteld. In het eindoordeel over het MIR-Emmen heeft de VCmer sterk de aandacht gevestigd op een goed bewakingsstelsel van de daadwerkelijke uitwerpen door de installatie op en buiten het fabrieksterrein. Ook de wenselijkheid van ecologische monitoring is in het licht gesteld. Het eindoordeel benadrukt bovendien nog het belang de resultaten van de bewaking regelmatig openbaar te maken. Bij realisering van de aardgasontzwevelingsinstallatie te Emmen zal monitoring aan de bron plaatsvinden. Ook zal een vorm van lange termijn controle plaatsvinden door middel van het nationaal meetnet luchtverontreiniging en het korstmossenonderzoek in Drenthe. Verder is de NAM van plan de berekeningen van de uitstoot van de fabriek te verifiëren door de immissies ten gevolge van de fabriek onder controle van de overheid te doen meten. Hiermee worden duidelijke stappen gezet in de richting van wat het wetsontwerp m.e.r. als evaluatie aanduidt.

Ook tijdens het werkbezoek aan Canada werd van vele zijden aldaar het belang van een goede nazorg als onderdeel van het m.e.r.-proces benadrukt, temeer omdat het in Canada te vaak is gebeurd, dat na het nemen van een besluit de belangstelling voor de milieu-gevolgen van de betreffende activiteit bij de bevoegde autoriteiten en de initiatiefnemers sterk afnam. De ervaringen in Canada wijzen ook uit dat, vermeden moet worden, dat de nazorg (monitoring) wordt misbruikt om moeilijke onderwerpen tijdens de opstelling van een MER minder goed te beschrijven en milieu-problemen die zijn verbonden aan (belangrijke) leemten in kennis en onzekerheden door te schuiven tot na de realisering van de betrokken activiteit onder het motto dat de mogelijke milieugevolgen wel met monitoring zouden kunnen worden onderkend en onder controle gehouden. Een dergelijke ongefundeerde wissel op de toekomst leidt ertoe dat aldus het belang van de evaluatie achteraf bij m.e.r. haar geloofwaardigheid gaat verliezen.

inhoud van MER's, als bij het eindoordeel over de volledigheid en juistheid van een milieu- invloedenrapport. Op grond van de huidige ervaring is het presidium van de VCmer van oordeel dat verlenging van de bestaande termijnen niet nodig is en bovendien weinig toegevoegde waarde aan de inhoud van de adviezen zou opleveren.

Tijdens het werkbezoek aan Canada is gebleken dat het bedrijfsleven daar het m.e.r. proces heeft geaccepteerd als een nuttig planningsinstrument waardoor betere eindresultaten tot stand komen. Het particuliere bedrijfsleven heeft echter bezwaren tegen het ontbreken van tijdslimieten in verschillende stappen van de formele procedure in Canada. Het Nederlandse wetsontwerp dat tijdslimieten stelt aan het handelen van het bevoegd gezag en de advisering door de commissie van onafhankelijke deskundigen werd in dit opzicht gunstig beoordeeld.

4.8. Evaluatie van de milieu-effecten na het begin van de uitvoering van een activiteit

Het wetsontwerp bevat artikelen die de uitvoering van een evaluatie van de milieu-effecten tijdens en na de bouw, aanleg of uitvoering van een activiteit beschrijven. Het bevoegd gezag dient de evaluatie te verrichten. Behalve voor een adequaat toezicht op de naleving van de milieu-voorschriften is evaluatie ook noodzakelijk vanwege de onzekerheden en onnauwkeurigheden die met de voorspellingen gepaard gaan en de mate waarin de werkelijke ontwikkelingen verschillen van het beeld dat met de voorspellingsmethoden in het MER is verkregen. Het wetsontwerp geeft tevens aan dat het bevoegd gezag corrigerende maatregelen kan nemen als blijkt dat de werkelijkheid in nadelige zin sterk afwijkt van de te verwachten gevolgen voor het milieu. Het bevoegd gezag stelt per m.e.r. een verslag van de evaluatie op dat ter beschikking wordt gesteld aan de initiatiefnemer, de adviseurs en de commissie. Er is tot nu toe nog geen ervaring opgedaan met deze evaluatie (achteraf). Omdat het belang van dit onderdeel van het m.e.r.-proces in de praktijk nog niet is afgewogen, is in de reeds door bevoegd gezag vastgestelde richtlijnen weinig of geen aandacht besteed aan de geprogrammeerde nazorg. In haar adviezen

de VCmer-adviezen in twijfel had getrokken.

Met het oog op de inspraak en de rol die de inspraak speelt bij de besluitvorming over een voorgestelde activiteit, waarbij m.e.r. uitgevoerd wordt, kan nog de volgende aantekening gemaakt worden naar aanleiding van het werkbezoek van het presidium van de VCmer aan Canada. Op de hoorzittingen bij m.e.r. op federaal niveau in Canada worden de betrokkenen, d.w.z. de insprekers en ook de initiatiefnemer en de adviseurs, aangemoedigd om door discussie de kracht en de kwaliteit van de verschillende argumenten zo goed mogelijk voor het voetlicht te krijgen. In Nederland beperken de hoorzittingen zich in het algemeen tot het horen van bezwaarden. Er ontwikkelt zich in de laatste jaren ook in ons land echter een tendens tot het voeren van een zekere dialoog tussen betrokkenen, waarbij op de argumenten en op de achtergronden van de woordvoerders wordt ingegaan. Mede in het licht van de ervaringen in Canada, is de VCmer van oordeel, dat deze ontwikkeling de bijdrage van hoorzittingen aan het m.e.r.-proces ten goede komt.

4.7. Tijdslimieten en looptijden

Het wetsontwerp inzake m.e.r. bevat tijdslimieten voor bepaalde fasen van het m.e.r. proces. Wat betreft de adviezen van de VCmer zijn twee limieten aangegeven. Ten eerste dient de VCmer binnen twee maanden na het formele begin van een m.e.r. een advies uit te brengen over de inhoud van het MER (advies voor richtlijnen). Ten tweede dient de VCmer een beoordelingsadvies van het MER uit te brengen maximaal een maand na bekendmaking van de opmerkingen van adviseurs en bezwaarden op het MER (toetsingsadvies). De termijn voor het vooroverleg is krap. Bij de advisering inzake het MIR-Emmen bleek de termijn van een maand voor de toetsing haalbaar. Bij zeer complexe projecten waarbij de inspraak veel nieuwe aandachtspunten oplevert, zal de ervaring uitwijzen of aan deze termijn kan worden voldaan. Het presidium van de VCmer hecht er grote waarde aan de gestelde termijnen niet te overschrijden en is er tot nu toe ook steeds in geslaagd haar adviezen binnen de gestelde termijn uit te brengen, zowel bij de vier adviezen ten behoeve van de vaststelling van richtlijnen voor de

milieu-gevolgen van de voorgenomen bouw en ingebruikneming van een aardgasontzwevelingsinstallatie op het grondgebied van die gemeente. Op verzoek van de provincie Drenthe heeft het College van B&W van Emmen de VCmer gevraagd voor dit bijzondere geval een experimentele beoordelingswijze in twee stappen te verrichten. Ten behoeve van de hoorzitting op 6 juli 1983 welke door de provincie werd gehouden, bracht de werkgroep een tussentijds oordeel uit. Dit oordeel werd samen met de vergunningaanvraag door de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) voor de installatie door de coördinerende instantie van het bevoegd gezag (de provincie Drenthe) voor de hoorzitting ter visie gelegd. Vervolgens werd binnen een maand na verschijning van de inspraakresultaten het eindoordeel van de werkgroep aangeboden aan het College van B&W van Emmen, het College van Gedeputeerde Staten van Drenthe en het Ministerie van Economische Zaken. Ondanks het feit dat het hier geen formele m.e.r.-procedure betrof in de zin van het wetsontwerp inzake m.e.r. hield de werkgroep van de VCmer zich toch aan de termijn gesteld in het ontwerp van wet. In haar eindoordeel sprak de werkgroep zich niet alleen uit over de volledigheid en juistheid van het milieu-invloedenrapport waarbij tevens de opmerkingen van insprekers werden betrokken, maar deed zij ook suggesties ten aanzien van mogelijke uitwerkingen en aanvullingen bij de formulering van nadere vergunningsvoorschriften. Deze suggesties stelden het College van B&W van Emmen in staat met behulp van twee externe adviseurs (de Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer) in haar rol van adviseur aan de vergunningverlenende instanties voorstellen te doen voor aanvulling van de vergunningvoorschriften. Vergunningverlenende instanties zijn ook uit eigen beweging tegemoet gekomen aan de suggesties en opmerkingen van de VCmer. Op een presentatie aan de deelnemers aan een symposium, welke van 14-16 december 1983 plaatsvond te Maastricht over de rol van de lagere overheden bij het milieubeheer (International Symposium on Environmental Management, changing roles for local and regional government) sprak de burgemeester van Emmen, drs. H.G. Ouwerkerk zich positief en waardierend uit over de bijdrage van de adviezen van de VCmer aan het besluitvormingsproces rondom de vergunningverlening en de grondverkoop aan de NAM. De burgemeester vermeldde verder dat geen van de betrokken partijen en personen (inclusief de insprekers) de onafhankelijkheid en de objectiviteit van

Uit deze gevallen blijkt dat hoewel de rolverdeling van de verschillende betrokken partijen bij m.e.r. in het wetsontwerp strikt gescheiden is aangegeven, deze rolverdeling in de praktijk nog wel nadere uitwerking behoeft, in het bijzonder bij overheidsprojecten, waarbij het rollenspel ter bediening van de scheiding tussen bevoegd gezag en initiatiefnemer niet zonder meer duidelijk is voor het publiek. Wat betreft het contact tussen initiatiefnemer en het publiek tijdens de periode van opstelling van het MER werd tijdens het werkbezoek aan Canada vernomen dat in Ontario een tweetal staatsbedrijven gunstige ervaringen hebben opgedaan met aandacht te schenken aan de publieke opinie in deze fase van het m.e.r.-proces. Zo wordt b.v. het publiek ten nauwste betrokken bij de bepaling van alternatieve tracés en locaties van hoogspanningsleidingen en schakelstations en ook bij de locatiebepaling voor de verwerking en berging van moeilijk verwerkbaar chemisch afval. Het wetsontwerp m.e.r. voorziet in een regeling van inspraak tijdens het vooroverleg en tijdens de toetsingsfase. Gelet op de Canadese ervaringen blijkt dat de initiatiefnemer er in de praktijk ook behoefte aan kan hebben om tijdens de opstelling van een MER (informeel) in overleg te blijven met vertegenwoordigers van de betrokken instanties en belangengroepen. De achtergrond hiervan is gelegen in het feit dat beperking van het doorschuiven van problemen naar een latere fase in de m.e.r.-procedure de voortgang van de besluitvormingsprocedure kan bespoedigen. Voor zover de commissie bij deze informele gang van zaken betrokken wordt, is het belangrijk dat de commissie de geloofwaardigheid van de onafhankelijke positie van haarzelf en haar deskundigen zorgvuldig bewaakt. Dit neemt echter niet weg, dat tijdens de opstelling van een MER informele contacten tussen de initiatiefnemer en het secretariaat van de VCmer mogelijk zijn.

4.6. Toetsing, inspraak, besluitvorming

Ten tijde van de opstelling van dit verslag was de VCmer nog geen MER ter toetsing aangeboden. Wel heeft een werkgroep van de VCmer op verzoek van het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Emmen de toetsing verricht van het milieu-invloedenrapport over de

of derden. Niettemin blijkt er bij sommige initiatiefnemers behoefte te zijn aan tussentijds overleg met de VCmer. Bij de m.e.r. Grevelingen zout of zoet werd in september 1983 de VCmer uitgenodigd tot een informele gedachtenwisseling door de directie Zeeland van Rijkswaterstaat (RWS) over de concept-projectnota die het MER bevat. In december 1983 werd de VCmer weer uitgenodigd voor een informele gedachtenwisseling met een initiatiefnemer. Ditmaal betrof het de m.e.r. Oeververbinding ten westen van Rotterdam en kwam het verzoek van de directie Zuid-Holland van RWS. Onderwerp van gesprek zou in het laatstgenoemde geval een eerste gedeelte van de concept-projectnota zijn. In beide gevallen was de aanleiding voor het verzoek tot een gesprek gelegen in de wens van de initiatiefnemer om in een stadium voorafgaand aan de formele toetsingsfase bij een informele gedachtenwisseling reeds een indruk van de eerste reacties van de VCmer te verkrijgen met de bedoeling daarop de kunnen inspelen en zodoende het commentaar op het MER tijdens de toetsing te beperken. Alhoewel geconstateerd werd dat de VCmer het bevoegd gezag en niet de initiatiefnemer van advies dient, gaf in het eerste geval het presidium van de VCmer aan de initiatiefnemer het antwoord deze ter wille te zijn om tot een gesprek te komen. Het gesprek vond echter geen doorgang op aanwijzing van het bevoegd gezag (de Hoofddirectie van de Waterstaat). In het tweede geval bij de m.e.r. Oeververbinding verwees de VCmer naar de eerste ervaring met de opmerking dat zij bereid was tot een gesprek als het verzoek daarvoor van bevoegd gezag komt en als bevoegd gezag kan aangeven dat er sprake is van een nieuwe ontwikkeling. Daarop besloot de Hoofddirectie van de Waterstaat als het bevoegd gezag opnieuw het verzoek van de initiatiefnemer tot een informeel gesprek in dit stadium van de procedure, niet te laten doorgaan.

Bij het project aardgasontzwavelingsinstallatie bij Emmen hadden medewerkers van de betrokken overheidsinstanties zitting in een stuurgroep die de opstelling van het milieu-invloedenrapport begeleidde. Het hoofd van de provinciale Waterstaat van de provincie Drenthe (coördinerende instantie) zat deze stuurgroep voor. Belangengroepen (omwonenden e.d.) waren niet in de stuurgroep vertegenwoordigd.

4.4.5. Vaststelling van richtlijnen

De definitieve richtlijnen voor de inhoud van een MER worden door het bevoegd gezag vastgesteld binnen een periode van een maand na de advisering door de VCmer. Het bevoegd gezag betreft bij het vaststellen van de richtlijnen andere adviezen en opmerkingen van derden en gaat voor zichzelf na wat daarvan essentieel en bruikbaar is voor de besluitvorming. Hoewel de termijn van een maand voor de vaststelling van de richtlijnen kort genoemd kan worden, kan het bevoegd gezag reeds in een eerder stadium beginnen met de ontwikkeling van deze richtlijnen, mede aan de hand van de reeds ontvangen inspraakreacties en de informele gedachtenwisseling met de werkgroep van de VCmer. In het concrete geval van de m.e.r. Amsterdam-Nieuw Oost beperkte het bevoegd gezag de inspraaktermijn tot een maand. Het wetsontwerp biedt hiertoe de mogelijkheden. Het is bij de vier nu lopende m.e.r.'s gebruikelijk geweest dat bevoegd gezag (het ministerie van Verkeer en Waterstaat bij de m.e.r.'s Oeververbinding, Grevelingen zout of zoet en Berging Baggerspecie en het College van B&W van Amsterdam bij de m.e.r. Amsterdam-Nieuw Oost) motiveert waarom en waar in de vastgestelde richtlijnen wordt afgeweken van de ingebrachte adviezen en opmerkingen. Het is te overwegen deze goede gewoonte te bevorderen b.v. door opname in de wettelijke regelen. Hetzelfde geldt voor het toezenden van alle adviezen en inspraakreacties tijdens de vooroverlegfase door bevoegd gezag aan de VCmer, dit mede ten behoeve van het verkrijgen van een zo volledig mogelijk beeld door de VCmer bij de toetsingsfase.

4.5. Opstelling van het MER

Eind 1983 verkeren alle lopende m.e.r.'s in het stadium van opstelling van het MER. Het MER wordt gemaakt door de initiatiefnemer of (mede) door daartoe door de initiatiefnemer aangetrokken adviseurs of adviesbureau(s). Volgens het ontwerp van wet inzake m.e.r. is er tijdens de periode van opstelling van het MER geen formele rol weggelegd voor de werkgroepen van de VCmer noch voor andere adviseurs

moment van uitvoering van de activiteit (1987) of de toestand van ongeveer 1950 (dat is de situatie voorafgaand aan de aanleg van de Maasvlakte en de Deltawerken) genomen moest worden als uitgangspunt voor de beschrijving van de autonome ontwikkeling van het milieu als de activiteit niet uitgevoerd zou worden (nul-alternatief). Bij dit probleem gaat het er tevens om hoe de effecten van een specifieke activiteit op het biotische milieu kunnen worden bepaald als toevoeging aan en in verhouding met de doorwerkende gevolgen van een reeks van invloeden in het recente verleden. Nader onderzoek naar methoden lijkt gewenst om de autonome ontwikkelingen in de toestand van het milieu -als referentiesituatie in een MER- te kunnen bepalen als dat milieu aan dynamische en cumulatieve veranderingen onderhevig is.

4.4.4. Afbakening van te beschouwen deelactiviteiten en hun milieu-gevolgen

Bij de advisering ten behoeve van de richtlijnen voor de m.e.r. Oeververbinding en de m.e.r. Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost kwam de vraag naar voren of de mogelijke gevolgen voor het milieu van toekomstige volgactiviteiten of afgeleide activiteiten van de voorgestelde oplossingen zoals nieuwe wegen en spoorwegen, stimulering van verdere verstedelijking e.d. eveneens betrokken moesten worden bij de m.e.r. Bij het project aardgasontzwavelingsinstallatie bij Emmen was het een discussiepunt of de milieu-gevolgen van de aanvoerleidingen van het zwavelrijke gas buiten het terrein van de installatie zelf, binnen de afbakening van het betrokken project zouden moeten vallen indien van een m.e.r. sprake was geweest. Omdat een activiteit nimmer wordt voorgesteld in isolatie van andere (deel-)activiteiten is het aan te bevelen de voorgestelde oplossingen in een breed en langere termijn perspectief te plaatsen. Anderzijds is het belangrijk dat bevoegd gezag bij de vaststelling van richtlijnen duidelijk de te behandelen deel-activiteiten van het project afbakt. Op deze wijze kan door middel van m.e.r. het ontstaan van twistpunten betreffende het milieu op een later tijdstip zo veel mogelijk vermeden worden.

werkgroep van de VCmer) alternatieve situeringen van de woningbouwlocatie binnen de gemeente Amsterdam van het m.e.r. proces uitgesloten werden. Deze keuze vooraf aan de besluitvorming gaf aanleiding tot een discussie in de werkgroep en opmerkingen bij inspraakreacties over de vraag op welk niveau van besluitvorming (bestemmingsplan, structuurplan, streekplan) bij deze m.e.r. het milieu-belang het beste gediend zou kunnen worden. De keuze van dit niveau is tijdens het interimbeleid uiteindelijk voorbehouden aan het betreffende bevoegd gezag en de werkgroep van de VCmer heeft een dergelijke beslissing bij de opstelling van het advies voor de richtlijnen als een gegeven uitgangspunt te aanvaarden. De beschouwing van milieu-invloeden rondom de mogelijke vestiging van een aardgasontzwavelingsinstallatie te Emmen was geen formele m.e.r. in de zin van het wetsontwerp en omvatte geen beschouwing van mogelijke alternatieve locaties voor de installatie. De gevoelens van ongerustheid onder de bevolking van Emmen over de aardgasontzwavelingsinstallatie die zich uitten via milieu-bezwaren, bleken dan ook tevens gericht te zijn op de beperking van de procedure tot slechts één locatie zonder alternatieven. Tijdens het werkbezoek aan Canada bleek dat het particuliere bedrijfsleven aldaar het nut van het uitwerken van (locatie-)alternatieven in het m.e.r.- proces heeft onderkend als een praktisch planningsinstrument, waarmede tijdverlies voorkomen kan worden. Immers, indien bij uitwerking van slechts de voorgenomen activiteit op één locatie afwijzend wordt beschikt dan moet de planning opnieuw beginnen en de gehele procedure van meet af aan weer worden doorlopen. Volgens het presidium van de VCmer dienen daarom ook bij industriële installaties locatie-alternatieven ernstig te worden overwogen indien reële keuze-mogelijkheden aanwezig zijn.

4.4.3. Autonome ontwikkelingen

Onder meer bij de m.e.r. Berging Baggerspecie kwam de vaststelling van het referentiekader waartegen de milieu-effecten van de voorgenomen activiteit moeten worden afgemeten als aandachtspunt naar voren. De vraag deed zich voor of in dit specifieke geval de toestand ten tijde van het vooroverleg (1982) of de toestand op het

aktiviteit in algemene zin aan te duiden, opdat b.v. bij de opstelling van de projectnota die het MER inhoudt, rekening kan worden gehouden met deze aspecten. Bij de nadere afbakening van de reikwijdte van m.e.r. is echter de onderliggende gedachte van het wetsontwerp maatgevend dat m.e.r. zich niet mag ontwikkelen tot een te eenzijdig mensgerichte benadering van de milieuproblematiek.

4.4.2. Alternatieven

De serieuze beschouwing van alternatieve mogelijkheden naast de voorgenomen activiteit vormt een essentieel onderdeel van het m.e.r. proces. Het wetsontwerp stelt (ex artikel 41i, lid 2) dat bij de te beschrijven alternatieven in ieder geval het alternatief behoort waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast. In veel gevallen zal deze milieuvriendelijke oplossing echter niet beschouwd kunnen worden als een afzonderlijk alternatief. In zulke gevallen moet het milieuvriendelijke alternatief veeleer gezien worden als een serie van verbeteringen aan deelaspecten in de vorm van mitigerende deelmaatregelen ter bescherming van het milieu. Daarbij moet er wel rekening mee worden gehouden, dat mogelijke maatregelen bij een aspect milieubeschermend werken, bij andere aspecten nadelige milieugevolgen kunnen meebrengen. Een oplossing kan dan bestaan uit een compromis tot beperking van de som van de (milieu-)gevolgen voor de in geding zijnde aspecten. Het is van belang de strekking van artikel 41i, lid 2 te verduidelijken en daarmee meer inhoud te geven aan het theoretisch concept van "het alternatief, waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast".

De mogelijkheid tot beschouwing van locatie-alternatieven in het kader van m.e.r. draagt bij tot een weloverwogen besluitvorming. De tot stand koming van het project ten behoeve waarvan een m.e.r. gemaakt wordt, kan de beschouwing van locatie-alternatieven evenwel uitsluiten. Bij de m.e.r. Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost werd door het bevoegde gezag (het College van B&W van Amsterdam) op grond van verschillende overwegingen gekozen voor een besluit op bestemmingsplan niveau waardoor (tot de spijt van de betrokken

termijn in het wetsontwerp inzake m.e.r. (twee maanden) niet als ruim te beschouwen.

4.4.1. Reikwijdte

In het wetsontwerp inzake m.e.r. beperkt de reikwijdte van m.e.r. zich grotendeels tot het fysieke milieu. Naast de abiotische en biotische aspecten van het fysieke milieu vallen culturele- en belevingsaspecten ook onder de reikwijdte van m.e.r. De grenzen tussen de milieu-aspecten en de sociale en economische aspecten en dus de begrenzing van de reikwijdte van m.e.r. in de zin van het wetsontwerp zijn echter niet scherp. Zo is het de vraag of de gevolgen van de uitvoering van een activiteit op de mogelijkheid tot openluchtrecreatie onderwerp van studie bij m.e.r. behoren te zijn. Daarnaast kan de uitvoering van een activiteit als nevengevolg de openluchtrecreatie doen toenemen en daardoor van invloed zijn op het milieu. Zo zal bij de m.e.r. Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost bij een eventueel te realiseren stadsuitbreiding in het Buiten-IJ een grotere recreatiedruk ontstaan op het resterende IJ-meer met milieu-gevolgen vandien. Bij de gang van zaken rondom het MIR-Emmen rees de vraag of mogelijke negatieve invloeden op industriële en agrarische produkten van bedrijven in de omgeving van de geplande ontzwevelingsinstallatie als gevolg van geëmitteerde verontreinigingen door deze installatie beschouwd dienen te worden als milieu-effect of als economische schade. Naar aanleiding van deze laatste vraag heeft met de bij m.e.r. betrokken afdelingen van de ministeries van VROM en L&V een nadere gedachtenvorming plaatsgevonden met de volgende conclusie. Het wetsontwerp inzake m.e.r. rekent "goederen" tot de objecten die te lijden kunnen hebben van fysieke gevolgen voor het milieu. De negatieve invloeden op industriële en agrarische produkten behoren dus tot de reikwijdte en m.e.r. zal zich hierover moeten uitstrekken. Met andere woorden gesteld: de eerste orde effecten van sociale en economische aard op produktie en produkten ten gevolge van milieu veranderingen door een activiteit kunnen in een MER niet buiten beschouwing blijven. Daarnaast kan het van belang zijn in het vooroverleg sociale en economische aspecten van de voorgenomen

worden en dus ook mogelijke vertragingen in de besluitvorming. De tekst van het advies wordt door de gehele werkgroep vastgesteld. Tot nu toe is steeds algemene overeenstemming bereikt over de inhoud. Minderheidsstandpunten kwamen niet voor.

De tot nu toe uitgebrachte adviezen zijn vrij uitgebreid en gedetailleerd geweest, omdat gestreefd werd naar een zo volledig mogelijke aandacht voor de milieugevolgen van de uitvoering van de beoogde activiteit. Tevens werd gepoogd de adviezen zelfstandig leesbare documenten te laten zijn, waardoor ook minder essentiële passages werden opgenomen. In de uitgebrachte adviezen werd vermeden prioriteiten te stellen aan de te behandelen milieu-problematiek in de op te stellen MER'en. Het staat te bezien of de gehanteerde mate van uitgebreidheid en detail en het ontbreken van het aangeven van duidelijke prioriteiten in de uitgebrachte adviezen wel zo gewenst is. Bij het werkbezoek aan Canada werd vernomen, dat bij het opstellen van richtlijnen voor MER'en in Canada meer getracht wordt hoofdzaken van bijzaken te onderscheiden door middel van een serieuze inbreng van alle betrokkenen (bevoegd gezag, leden van de onafhankelijke toetsingspanels en insprekers) in het belang van een afgewogen besluitvorming. Op basis van haar eigen ervaring en naar aanleiding van het werkbezoek aan Canada acht het presidium van de VCmer het belangrijk nog eens nader te bezien in hoeverre in de richtlijnen-adviezen meer eenduidig kan worden aangegeven welke aandachtspunten bij de uitwerking van MER'en prioriteit verdienen. Tevens zal daarbij het aangeven van de gewenste mate van detail meer aandacht behoeven.

Bij de ontwikkeling van de aanvullende aanbevelingen ("advies voor richtlijnen") voor de inhoud van het MIR-Emmen dwong een sterke tijdsdruk tot een vereenvoudigde werkwijze. De aanbevelingen werden voornamelijk opgesteld in bilateraal overleg tussen de secretaris en de leden/adviseurs van de werkgroep. Plenaire bijeenkomsten van de werkgroep bleven achterwege. De aanbevelingen werden gebracht in de vorm van een beperkt aantal vragen en aandachtspunten. Deze aanpak gaf een kort en bondig advies en vergde een minimale tijdsbesteding van de deskundigen. Ook omdat veel voorinformatie van het project reeds aanwezig was, konden daarom de aanvullende aanbevelingen binnen zes weken na het formele verzoek om advisering (ongeveer de start van m.e.r.) worden uitgebracht. Ook vanuit deze benadering bezien is de

4.4. Adviezen voor richtlijnen

Reeds eerder is opgemerkt dat de periode van twee maanden, die beschikbaar is voor het maken van een richtlijnen advies kort is. De termijn is tot nu toe in de praktijk haalbaar gebleken wanneer tijdig voorbereidingen kunnen worden getroffen met betrekking tot de voorbereidende werkzaamheden (zie paragrafen 4.1 en 4.2) en als daarbij een strak vergaderschema wordt opgesteld en uitgevoerd. Tot nu toe blijkt een totaal van vier, hooguit vijf werkbijeenkomsten van de gehele werkgroep het best te voldoen. Het is belangrijk dat door het secretariaat voor de eerste werkvergadering een werkdocument geproduceerd wordt, dat als uitgangspunt gebruikt wordt voor verdere discussies. Na een eerste beeldvorming hebben de werkgroepen tot dusver steeds op korte termijn na het begin een informeel gesprek gehad met het bevoegd gezag dat moet worden geadviseerd, met als doel het verkrijgen van nadere informatie. Voor de tweede vergadering dient een eerste concept-advies gereed gemaakt te worden. Daaropvolgend is een werkbezoek aan de project-locatie (of een locatie met vergelijkbare omstandigheden) van nut gebleken voor een goed begrip van de locale situatie en de milieu-problematiek. Ongeveer drie weken voorafgaande aan de sluitingstermijn van de adviesperiode werd in alle gevallen opnieuw informeel van gedachten gewisseld met vertegenwoordigers van het bevoegd gezag en de initiatiefnemers aan de hand van een tussentijds concept-advies. De ervaring leerde dat de resultaten van dit tweede contact het best tot hun recht komen als daaraan door slechts een beperkte vertegenwoordiging van de werkgroep wordt deelgenomen. Onderwerpen van de twee gedachtenwisselingen met bevoegd gezag betreffen het doel en belang van de activiteit, de alternatieven, de te nemen en eerder genomen besluiten en de mogelijke gevolgen voor het milieu van de uitvoering van de activiteit. Het is de mening van het presidium van de VCmer dat deze werkcontacten met bevoegd gezag en initiatiefnemers een essentiële schakel vormen van het zogenaamde scopingproces waardoor de inhoud van het op te stellen MER kan worden toegespitst op die aandachtspunten die voor de besluitvorming van wezenlijk belang zijn. Door de te verwachten problemen zoveel mogelijk tijdens de vooroverlegfase aan de orde te stellen, kunnen onduidelijkheden in het op te stellen MER voorkomen

Een voorstel voor de werkgroepsamenstelling wordt aan bevoegd gezag en initiatiefnemer voorgelegd om commentaar op de niet-betrokkenheid en gerichte deskundigheid van de kandidaatleden. Bij de eerste twee m.e.r.'s waarbij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat bevoegd gezag is (de m.e.r. Oeververbinding ten westen van Rotterdam en de m.e.r. Grevelingen zout of zoet) is in dit verband tweemaal enige discussie geweest over de niet betrokkenheid van voorgestelde deskundigen. Dit heeft in het tweede geval geresulteerd in het niet opnemen van betrokkene als adviseur van de werkgroep.

Tijdens het werkbezoek aan Canada door het presidium van de VCmer werd geconstateerd dat de onafhankelijkheid van toetsingspanels in Canada alleen geloofwaardig overkomt als het publiek de overtuiging heeft dat er geen politieke beïnvloeding op de samenstelling van deze toetsingspanels heeft bestaan. Het wetsontwerp inzake m.e.r. is op zodanige wijze gestructureerd, dat ook in Nederland deze onontbeerlijke geloofwaardigheid in de onafhankelijkheid van de commissie en haar werkgroepen is gewaarborgd.

4.3. Werkwijze van de werkgroepen van de VCmer

De werkgroepen van de VCmer zijn in twee fasen betrokken bij m.e.r.'s. Tijdens de vooroverlegfase stelt een werkgroep een advies op ten behoeve van het bevoegd gezag voor de vaststelling van de richtlijnen voor de inhoud van het MER. Nadat het MER is opgesteld door de initiatiefnemer en vervolgens is aanvaard door bevoegd gezag, volgt een door het bevoegd gezag te bepalen termijn van tenminste een maand van ter visie legging. De werkgroep brengt dan binnen een maand na beëindiging van de termijn van ter visie legging een tweede advies uit waarin het MER inhoudelijk getoetst wordt op volledigheid en juistheid aan de hand van de wet, de bijbehorende algemene uitvoeringsvoorschriften en de door het gevoegde gezag vastgestelde specifieke richtlijnen. In de hieropvolgende paragrafen wordt ingegaan op de verschillende aspecten die bij de advisering door de werkgroepen van belang zijn.

voorinformatie voor handen. Bij de laatste werd zelfs een aparte "Nota ten behoeve van het vooroverleg" ter visie gelegd ten behoeve van de adviseurs en de insprekers. In deze nota werd ook een voorstel gedaan voor de methodische aanpak. Discussie daarover tijdens het vooroverleg kan nuttig zijn om te vermijden dat in een latere fase meningsverschillen over de toegepaste methoden ontstaan.

Gezien deze ervaringen lijkt het gewenst dat de door de ministers te stellen regelen met betrekking tot de inhoud van de mededeling en bekendmakingen aan het begin van een m.e.r. niet alleen de bovengenoemde minimum-gegevens vragen maar ook een korte typering van de probleemstelling en het doel van de voorgestelde oplossingen voorschrijven.

4.2. Samenstelling werkgroepen

De voorzitter van de VCmer stelt - in overleg met de beide plaatsvervangende voorzitters - een werkgroep samen uit de leden van de VCmer van ongeveer 6-7 leden onder voorzitterschap van de voorzitter zelf of een van de beide plaatsvervangende voorzitters. Bij de samenstelling van de werkgroep wordt rekening gehouden met de aard van het project en diens omgeving waarvoor het MER opgesteld zal worden, zodat de verschillende (milieu-)aspecten op voldoende wijze beschouwd kunnen worden. De werkgroepen werden tot nog toe bijgestaan door enkele adviseurs. Deze adviseurs, welke geen lid van de VCmer behoeven te zijn, hebben zich alleen bezig gehouden met specifieke onderdelen van een uit te brengen advies ex artikel 77e van het ontwerp van wet.

Het gebruik van adviseurs bevordert de mogelijkheid het aantal werkgroepleden beperkt te houden.

Bij de samenstelling van een werkgroep en de keuze van adviseurs wordt gelet op hun onafhankelijkheid in die zin, dat zij noch direct noch indirect bij de voorgenomen activiteit en de besluitvorming daarover betrokken zijn. Ook wordt er naar gestreefd dat tenminste een van de voorgestelde deskundigen op de hoogte is van de locale of regionale omstandigheden.

werkgroep onvoldoende tijd en aandacht aan de opstelling van een richtlijnen advies zou kunnen besteden. In het bijzonder is dit het geval bij gecompliceerde projecten met een grote diversiteit aan milieu-gevolgen. Bij het verkrijgen van de benodigde voorinformatie en het volgen van ontwikkelingen die voorafgaan aan de formele start van een m.e.r. door het secretariaat dient echter de indruk vermeden te worden van een vorm van betrokken zijn bij de gang van zaken, die van invloed zou kunnen zijn op de onafhankelijke positie van de op te richten werkgroep.

Bij de m.e.r. Berging Baggerspecie uit het benedenrivierengebied en de m.e.r. Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost werden introductiebijeenkomsten gehouden voor het formele begin van de m.e.r. Tijdens deze bijeenkomsten verstrekten medewerkers van bevoegd gezag en van de initiatiefnemer(s) informatie over de voorgenomen activiteit. Dit werd door alle betrokken personen als nuttig ervaren.

Het wetsontwerp inzake m.e.r. ex artikel 41k stelt dat een initiatiefnemer mededeling doet aan het betreffende bevoegde gezag van het voornemen tot uitvoering van een m.e.r.-plichtige activiteit. De ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Landbouw en Visserij zullen regelen stellen omtrent de inhoud van bedoelde mededelingen en bekendmakingen. De artikelsgewijze toelichting op het ontwerp van wet geeft aan dat het wenselijk is, dat bepaalde minimumgegevens worden opgenomen in zowel de mededeling door initiatiefnemer als de bekendmaking door bevoegd gezag. Genoemd worden: aard van de activiteit, eventueel een globale aanduiding van de mogelijke plaats, de naam van de initiatiefnemer, aanduiding van de inspraakmogelijkheden, een aanduiding van de te nemen besluiten. Bij het formele begin van de m.e.r. Oeververbinding en van de m.e.r. Grevelingen zout/zoet was een deel van de essentiële voorinformatie in onvoldoende mate aanwezig. Bij de m.e.r. Oeververbinding leidde dit ertoe dat de werkgroep tijdens de advisering voor de richtlijnen veel tijd besteedde aan een nadere formulering van het doel van de activiteit. Dit gebeurde eveneens bij de m.e.r. Grevelingen zout of zoet. Bij laatstgenoemde m.e.r. was uit de voorinformatie niet op te maken of het MER de milieu-onderbouwing betreft van een voornemen of van een nog te maken keuze uit een paar alternatieven met varianten. Bij de m.e.r. Berging Baggerspecie uit het benedenrivierengebied en Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost was wel voldoende

4. ERVARINGEN MET M.E.R. VAN DE VCmer GEDURENDE HET INTERIMBELEID

De VCmer heeft sinds haar installatie in december 1981 zes adviezen kunnen uitbrengen. Vier adviezen hiervan werden opgesteld voor milieu-effectrapportages welke formeel aangemeld werden in het kader van het interimbeleid inzake m.e.r. Vijf adviezen hadden betrekking op de opstelling van richtlijnen voor de inhoud van een MER (inclusief het "milieu-invloedenrapport" inzake de aardgasontzwevelingsinstallatie te Emmen). Het zesde advies werd in twee stappen opgesteld voor een toetsing van de kwaliteit van het bovengenoemde milieu-invloedenrapport. De ervaringen van de VCmer met de advisering aan het betreffende bevoegde gezag zijn dus van beperkte omvang. Niettemin leverden de verrichte adviseringswerkzaamheden enige aspecten op die van belang kunnen zijn bij de verdere ontwikkeling van m.e.r. Deze aspecten zijn hieronder aangestipt op evaluerende wijze. Waar dit nuttig kan zijn, zijn deze aspecten aangevuld met aandachtspunten die het resultaat zijn van een werkbezoek van het presidium van de VCmer aan Canada in september-oktober 1983.

4.1. Voorinformatie voor het begin van een m.e.r.

Door informele contacten met medewerkers van de ministeries die eerste verantwoordelijkheid dragen voor het wetsontwerp inzake m.e.r. en met contactpersonen van het bevoegd gezag, weet de VCmer tot nu toe tijdig wanneer de start van een m.e.r. verwacht kan worden. Wanneer een m.e.r. van start gaat met een bekendmaking in de Nederlandse Staatscourant en in een of meer nieuwsbladen, dan heeft een werkgroep van de VCmer (ex artikel 41m, eerste lid van het ontwerp van wet inzake m.e.r.) twee maanden de tijd voor de opstelling van een advies voor de gewenste inhoud van een MER. Deze tijd is kort (zie ook 4.7). Tijdige formatie van een werkgroep en verzameling van relevante informatie voor de werkgroep in de periode voorafgaand aan het tijdvak van twee maanden zijn dan ook van veel belang om te voorkomen dat een

3.4. Gesprek met de Ministers van VROM en L&V op 6 december 1983

Op verzoek van het presidium van de VCmer vond op 6 december 1983 een gesprek plaats tussen de ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Landbouw en Visserij over de voortgang van de werkzaamheden en de toekomstige rol van de VCmer in het kader van het interimbeleid inzake m.e.r.

Tijdens het gesprek werd vastgesteld dat de praktijkervaringen met het interimbeleid inzake milieu-effectrapportage (m.e.r.) beperkt zijn gebleven tot het vaststellen van richtlijnen voor de inhoud van vier milieu-effectrapporten en de toetsing van het MIR-Emmen. In alle gevallen werd binnen de door het wetsontwerp gestelde termijnen geadviseerd. Verdere onderwerpen van gesprek vormden o.a. de mogelijke aanwijzing van projecten voor m.e.r. tijdens het interimbeleid door de beide ministeries en de bereidheid van het presidium van de VCmer langer aan te blijven dan tot het einde van 1984.

3.5. Overige werkzaamheden en contacten

Tijdens de periode van het jaarverslag hebben de leden van het presidium en secretariaat van de VCmer een bijdrage geleverd aan een aantal workshops, symposia, commissies en cursussen over m.e.r. Deze activiteiten zijn vermeld in bijlage 4 van dit verslag.

ontwikkeling van m.e.r. in Nederland tijdens het interimbeleid. Zij vinden tevens hun weerslag in het hiernavolgende hoofdstuk over evaluatie van de ervaringen van de VCmer met de uitvoering van m.e.r. in het kader van het interimbeleid.

3.3. Gesprek met de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne op 23 februari 1982

Kort na de installatie van de VCmer vond op 23 februari 1982 een gesprek plaats tussen de toenmalige Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, mr. J.J. Lambers-Hacquebard, en het presidium van de VCmer om nadere aanwijzingen te krijgen omtrent de vervulling van de taken die de VCmer zijn toegewezen. Tijdens dit overleg kwam ondermeer een voorstel van het presidium ter sprake over de uitvoering van de interne bureaustudie met betrekking tot de opstelling van een advies voor de richtlijnen voor de inhoud van een MER ten behoeve van de besluitvorming op hoger beleidsniveau.

Als concreet onderwerp werd het Structuurschema Drink- en Industrierwatervoorziening gekozen, omdat met de mogelijke gevolgen voor het milieu van de drink- en industrierwatervoorziening reeds veel ervaring is opgedaan middels de m.e.r. Waterwinning Zuid-Kennemerland en het Integraal Onderzoek Drinkwatervoorziening Zuid-Holland. Bij het voornemen tot de uitvoering van de bureaustudie werd zeer wel beseft dat het lopende besluitvormingsproces rond dit structuurschema niet mocht worden verstoord. De studie zou intern moeten zijn. Een dergelijke studie stelt de VCmer in de gelegenheid nadere ervaring op te doen ten behoeve van MER-en voor besluiten op hoger beleidsplanniveau. Door beperkingen in de personele bezetting kon pas in de loop van 1983 een begin worden gemaakt met de uitwerking van deze bureaustudie.

Een ander onderwerp van bespreking vormde het milieu-onderzoek in ruime zin voor m.e.r.

de gemeente Emmen om te adviseren over de inhoud en de kwaliteit van een rapport over de mogelijke gevolgen voor het milieu van de voorgestelde oprichting van een aardgasontzwavelingsinstallatie op het industrieterrein Bargermeer te Emmen. Bij de gang van zaken rondom de opstelling van dit "milieu-invloedenrapport", de daaropvolgende inspraak en beoordeling werd niet voldaan aan de procedurele en inhoudelijke vereisten, die worden gesteld door het wetsontwerp m.e.r. De VCmer heeft in dit bijzondere geval evenwel getracht haar advisering zoveel mogelijk uit te voeren in de geest van het ontwerp van wet.

In hoofdstuk 4 wordt gebruik gemaakt van de ervaringen opgedaan aan de hand van alle genoemde adviezen. In bijlage 2 bij dit jaarverslag wordt een korte beschrijving gegeven van de projecten waarvoor adviezen zijn opgesteld. In deze bijlage wordt ook de samenstelling van de bijbehorende werkgroepen vermeld.

3.2. Werkbezoek aan Canada

Van 28 september tot en met 9 oktober 1983 bracht het presidium van de VCmer een werkbezoek aan een aantal federale en provinciale overheidsinstanties, universiteiten en bedrijven in Canada. Het idee van een werkbezoek aan Canada kreeg vorm in mei 1982 toen er in Nairobi tijdens een conferentie van UNEP (United Nations Environmental Programme) een ontmoeting plaatsvond tussen de toenmalige deputy minister of the Environment Canada en de toenmalige Staatssecretaris voor de Volksgezondheid en de Milieuhygiëne. Bij die gelegenheid werd de wenselijkheid van een uitwisseling van ervaringen in de praktijk met m.e.r. besproken. Het doel van het werkbezoek van de VCmer was te leren van de ervaringen in Canada sedert 1973 op zowel federaal als op provinciaal niveau met onafhankelijke advisering en toetsing.

De conclusies en aanbevelingen, die uit het werkbezoek zijn voortgekomen zijn samengevat in bijlage 3 bij dit jaarverslag. Zij zijn ontleend aan het verslag dat de VCmer uitbracht over het werkbezoek. Deze conclusies en aanbevelingen bevatten aandachtspunten, die van belang kunnen zijn bij de verdere

gewijd aan mogelijke toekomstige ontwikkelingen van m.e.r. en de rol van de VCmer daarbij. In een viertal bijlagen is informatie opgenomen die gebruikt kan worden ter ondersteuning van de hoofdtekst van het verslag.

3. OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE VCmer

3.1. Adviezen

Gedurende de periode van verslaglegging is de VCmer verzocht adviezen uit te brengen ten behoeve van een vijftal (interim) beleidsprojecten. Deze adviezen zijn:

- Advies voor richtlijnen MER Oeververbinding ten westen van Rotterdam, uitgebracht op 8 april 1982 aan de Minister van Verkeer en Waterstaat.
- Advies voor richtlijnen MER Grevelingenmeer zout of zoet, uitgebracht op 6 juli 1982 aan de Minister van Verkeer en Waterstaat.
- Advies voor richtlijnen MER grootschalige kustlocatie voor de Berging van baggerspecie uit het benedenrivierengebied, uitgebracht op 15 november 1982 aan de Minister van Verkeer en Waterstaat.
- Advies voor richtlijnen MER Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost, uitgebracht op 9 juni 1983 aan het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amsterdam.
- Aanvullende aanbevelingen voor de inhoud van het milieu-invloedenrapport inzake de gasontzwavelingsinstallatie bij Emmen(MIR - Emmen), opgesteld op 4 mei 1983.
- Tussentijdsoordeel over het MIR-Emmen, uitgebracht op 22 juni 1983.
- Eendoordeel over het MIR-Emmen, uitgebracht op 24 augustus 1983.

Bij de eerste vier van voornoemde adviezen ging het om adviezen voor richtlijnen van MER-en zoals bedoeld in artikel 41m, eerste lid van het ontwerp van wet. De laatste drie adviezen werden opgesteld, primair op verzoek van het College van Burgemeester en Wethouders van

van het milieu en van de activiteiten waarover een MER wordt gemaakt. Het ledenaantal is vrij groot, omdat het niet mogelijk is steeds dezelfde leden in te schakelen; dit met het oog op de verscheidenheid aan activiteiten, de verwachte aantallen m.e.r.'s die zullen worden uitgevoerd en de mogelijke betrokkenheid van individuele deskundigen bij bepaalde activiteiten waardoor zij niet als onafhankelijk beschouwd kunnen worden. De VCmer wordt ondersteund door een secretariaat. Eind 1983 bestaat het secretariaat uit drie medewerkers: een secretaris (drs. J.J. Scholten), een plaatsvervangend secretaris (ir. R.I. Seijffers) en een administratief medewerkster (mev. C. Smit). Sinds augustus 1983 is drs. A.W.J. van Schaik als tijdelijk wetenschappelijk medewerker van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer gedurende een periode van twee jaar gedetacheerd bij de VCmer voor 4 werkdagen per week. De VCmer is gehuisvest in een afdeling van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) te Utrecht. De ligging in het midden van het land is van praktisch belang voor het functioneren van de commissie. Het RIVM stelt het secretariaat van de VCmer in de gelegenheid gebruik te maken van verschillende faciliteiten van het instituut, zoals bibliotheek, repro-afdeling, postbezorging en dergelijke.

Het aanstellingsbesluit van de VCmer stelt dat de commissie een jaarverslag uitbrengt aan de Ministers die eerste verantwoordelijkheid dragen voor het wetsontwerp inzake m.e.r. Het presidium van de VCmer was aan het einde van 1982 van oordeel dat de opstelling van een jaarverslag over 1982 niet zo zinvol was, gelet op het beperkte aantal adviezen dat de commissie op dat tijdstip was gevraagd uit te brengen. In plaats daarvan werd een "Overzicht van de werkzaamheden van de VCmer in de periode 15 december 1981 tot 31 december 1982" opgesteld. Dat document was passief openbaar. Het onderhavige document is derhalve het eerste volledige jaarverslag van de commissie. Het omvat de gehele periode vanaf datum van haar instelling op 15 december 1981 tot aan het einde van 1983.

Dit jaarverslag is zodanig opgesteld, dat na een kort overzicht van de feitelijke werkzaamheden van de VCmer het accent is bepaald op een evaluatie van de ervaringen van de VCmer met de uitvoering van m.e.r. tijdens het interimbeleid. Daarna wordt een korte beschouwing

2. INLEIDING

Op 21 mei 1981 werd het ontwerp van Wet tot uitbreiding van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage) bij de Tweede Kamer ingediend. Ter voorbereiding van de definitieve wettelijke regeling werd - overeenkomstig de wens van de Tweede Kamer - besloten vanaf deze datum een interimbeleid inzake milieu-effectrapportage (m.e.r.) te voeren. Tijdens het interimbeleid wordt gehandeld alsof het wetsontwerp wetskracht heeft. Op deze wijze kan het ontwerp van wet in de praktijk worden getoetst en kan nader inzicht worden verkregen in de mogelijke wijzen van uitvoering. In het kader van het interimbeleid werd op 15 december 1981 per besluit DGMH/B/nr. 34717 de Voorlopige Commissie voor de milieu-effectrapportage (VCmer) geïnstalleerd door de toenmalige Staatssecretarissen van Volksgezondheid en Milieuhygiëne (V&M) en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM), mevrouw mr. J.J. Lambers-Hacquebard en de heer H.A. de Boer. Bij haar installatie kreeg de VCmer tot taak in de gevallen die zijn aangewezen door de Ministers van V&M en CRM (of hun opvolgers) tijdens het interimbeleid, in overeenstemming met het betreffende bevoegde gezag, dat bevoegd gezag van advies te dienen met betrekking tot:

a) richtlijnen inzake de inhoud van een op te stellen milieu-effectrapport (MER) - artikel 41m, eerste lid van het ontwerp van wet inzake m.e.r. b) de inhoud van een opgesteld MER - artikel 41w van het wetsontwerp.

De VCmer bestaat uit een groep van 107 deskundigen (zie bijlage 1). Zij staat onder leiding van een voorzitter en twee plaatsvervangende voorzitters, te weten dr. J. Spaander, prof. dr. W. Maas en prof. dr. J.I.S. Zonneveld. De voorzitter is voor 1,5 dag in de week voor de VCmer werkzaam, terwijl de plaatsvervangende voorzitters ieder 1 dag in de week zich inzetten voor de VCmer. De voorzitter of één van beide plaatsvervangende voorzitters vervullen het voorzitterschap van de werkgroepen voor de afzonderlijke projecten. De leden van de VCmer zijn deskundig op het gebied van de beschrijving, de bescherming en de verontreiniging en de aantasting